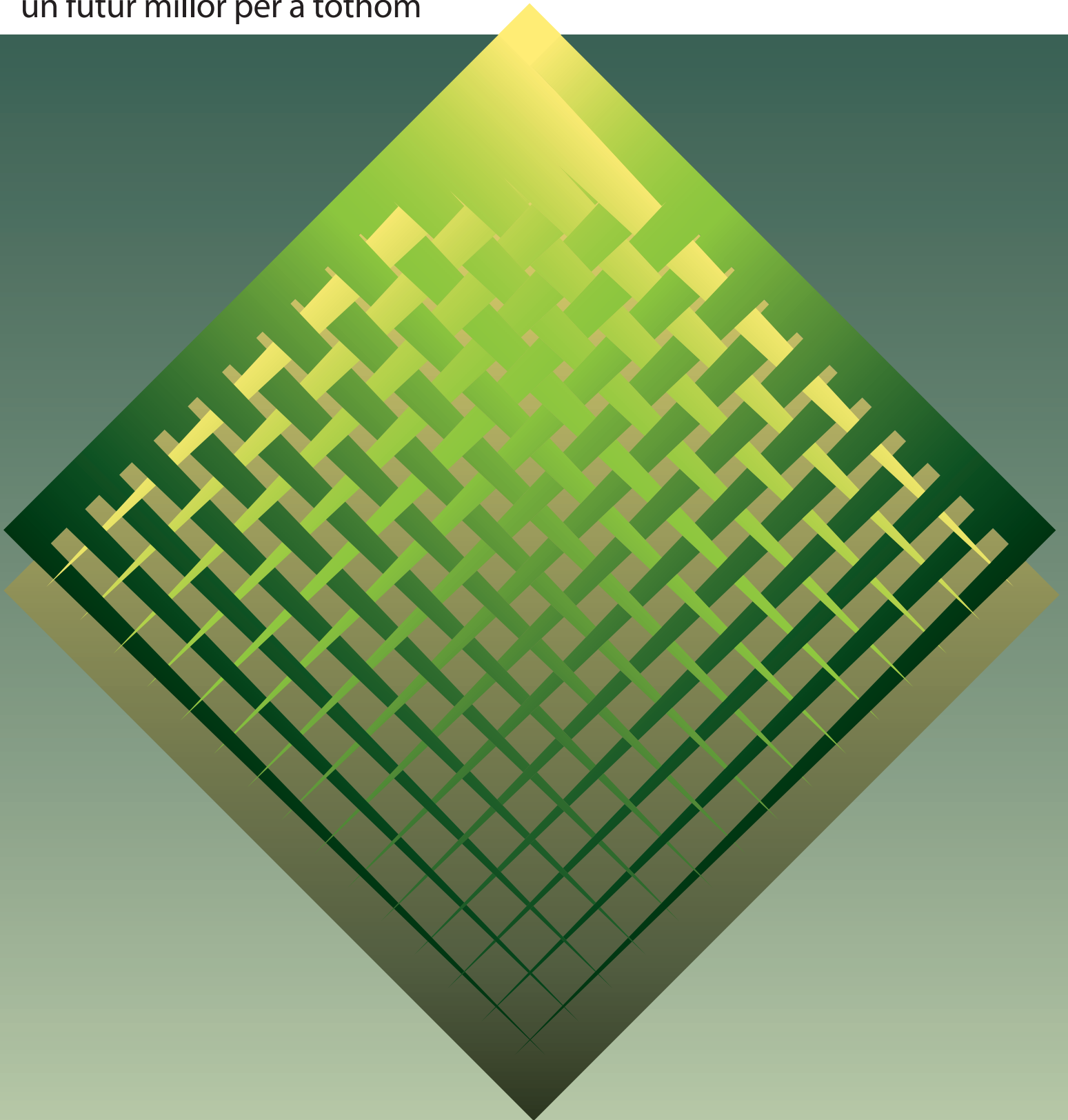


RESUM

Informe sobre el desenvolupament humà 2011



Sostenibilitat i equitat:
un futur millor per a tothom



Títol original:

Human Development Report 2011

© 2011 Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament
1, UN Plaza, Nova York, 10017, EUA

Títol català

Informe sobre el desenvolupament humà 2011

© de l'edició catalana

ANUE (Associació per a les Nacions Unides) Catalunya

Fontanella, 14, 08001 Barcelona

Càtedra UNESCO de Sostenibilitat de la Universitat Politècnica de Catalunya

Colom, 1, 08222 Terrassa

Centre UNESCO de Catalunya-Unescocat

Nàpols, 346, 08025 Barcelona

**Edició realitzada amb la col·laboració de l'Agència Catalana
de Cooperació al Desenvolupament de la Generalitat de Catalunya**

Disseny original: Bounford.com

Maquetació: Monflorit Edicions i Assessoraments, S.L.

Traducció: Marc Alba

ISBN: 978-84-15057-23-9

Dipòsit legal: B.xxxxx-2011

Equip de l'Informe sobre desenvolupament humà 2011

Oficina encarregada de l'Informe sobre desenvolupament humà del PNUD

L'Informe sobre desenvolupament humà és fruit d'un esforç conjunt conduït per la directora i al qual participen el personal d'investigació estadística, comunicacions i producció, a més d'un equip de suport dels informes sobre desenvolupament humà nacionals. Els col·legues de les unitats d'operacions i administració també han donat suport a la tasca de l'Oficina.

Directora i autora principal

Jeni Klugman

Recerca

Francisco Rodríguez (director), Shital Beejadhur, Buhra Bhattacharjee, Monalisa Chatterjee, Hyung-Jin Choi, Alan Fuchs, Mamaye Gebretsadik, Zachary Gidwitz, Martin Philipp Heger, Vera Kehayova, José Pineda, Emma Samman i Sarah Twigg

Estadístiques

Milorad Kovacevic (director), Astra Bonini, Amie Gaye, Clara García Aguña i Shreyasi Jya

Comunicacions i producció

William Orme (director), Botagoz Abdreyeva, Carlotta Aiello, Wynne Boelt i Jean-Yves Hamel

Informes sobre el desenvolupament humà nacionals

Eva Jespersen (directora adjunta), Mary Ann Mwangi, Paola Pagliani i Tim Scott

Operacions i administració

Sarantuya Mend (administradora d'operacions), Diane Bouopda i Fe Juárez-Shanahan

Resum

Informe sobre el desenvolupament humà 2011

Sostenibilitat i equitat:
un futur millor per a tothom



Publicat pel
Programa de les
Nacions Unides per
al Desenvolupament
(PNUD)

Pròleg

El juny del 2012, els líders mundials es donaran cita a Rio de Janeiro per tal d'arribar a un acord sobre les mesures globals necessàries per protegir el futur del planeta i el dret de les generacions futures a tenir una vida plena i saludable. Aquest és precisament el gran repte del segle XXI en matèria de desenvolupament.

L'Informe sobre el desenvolupament humà 2011 és una aportació considerable i alhora nova al diàleg mundial al voltant d'aquest repte i demostra que la sostenibilitat està íntimament lligada al problema bàsic de l'equitat, entesa com a justícia social i major accés a una millor qualitat de vida. La sostenibilitat no és tan sols, ni en primera instància, un tema ambiental, com s'argumenta tan convincentment en aquest informe. Es tracta, sobretot, de la forma en què triem viure la nostra vida, conscients que tot el que fem té conseqüències per als 7.000 milions d'habitants del planeta, així com per als milers de milions que vindran en els pròxims segles.

Comprendre els vincles entre la sostenibilitat ambiental i l'equitat és fonamental si volem ampliar les llibertats humanes per a les generacions actuals i futures. No és possible continuar amb els notables avenços en matèria de desenvolupament humà aconseguits en les últimes dècades —degudament documentats en els informes mundials sobre el desenvolupament humà— sense que es prenguin mesures audaces per reduir tant els riscos ambientals com la desigualtat. Aquest informe identifica vies d'acció perquè les persones, les comunitats locals, els països i la comunitat internacional promoguin la sostenibilitat ambiental i l'equitat de maneres que es reforcin mútuament.

Als 176 països i territoris on el Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD) treballa dia a dia, moltes persones amb pocs recursos arrossegueu el pes d'una doble privació. A part de la seva major vulnerabilitat als efectes més generals de la degradació ambiental i a la falta d'eines per fer-hi front, també han de suportar amenaces en el seu entorn immediat, ja sigui per la contaminació a l'interior de les seves llars, l'aigua bruta o la falta de sanejament. Les projeccions indiquen que si continuem ignorant els greus riscos ambientals i les profundes desigualtats socials, posarem greument en perill les dècades d'avenços permanents de la majoria dels pobres del món, i fins i tot es podria arribar a capgirar la convergència mundial del desenvolupament humà.

Les enormes diferències de poder són les que determinen aquest patró. Les anàlisis recents demostren de quina manera els desequilibris de poder i la desigualtat entre els homes i les dones en l'àmbit nacional estan vinculats amb un menor accés a l'aigua neta i el sanejament millorat, amb la degradació de les terres i amb les morts a causa de la contaminació atmosfèrica i a l'interior de les llars, situació que amplifica els efectes associats amb les disparitats en els ingressos. La desigualtat entre els homes i les dones també afecta els resultats ambientals i els agreuja. Per la seva part, l'estructura de la governança mundial sovint debilita la veu dels països en via de desenvolupament i exclou els grups marginats.

Tanmateix, hi ha alternatives a la desigualtat i la insostenibilitat. El creixement impulsat pel consum de combustibles fòssils no és un requisit essencial per a una millor vida en termes de desenvolupament humà. Les inversions que milloren l'equitat —pel que fa, per exemple, a l'accés a l'energia renovable, l'aigua i el sanejament i la salut reproductiva— poden millorar tant la sostenibilitat com el desenvolupament humà. La major obligació de retre comptes i els processos democràtics també es poden aprofundir, en part a través del suport a una societat civil i a mitjans

de comunicació actius. Els enfocaments fructífers es fonamenten en la gestió comunitària, en institucions inclusives que presten una especial atenció als grups desfavorits i en enfocaments transversals que coordinin pressupòsits i mecanismes en els diferents organismes de govern i associats en el desenvolupament.

Més enllà dels objectius de desenvolupament del mil·lenni, el món necessita un marc per avançar després del 2015 que reflecteixi l'equitat i la sostenibilitat; Rio+20 representa una gran oportunitat per arribar a una noció compartida sobre com continuar avançant. Aquest informe mostra que els enfocaments que inclouen l'equitat en les polítiques i els programes i apoderen la població perquè pugui ser protagonista de canvis legals i polítics, poden aportar moltes coses. Cada vegada hi ha més experiències mundials que demostren el potencial d'aquests enfocaments per generar i captar sinergies positives.

El finançament requerit per al desenvolupament —també per a la protecció ambiental i social— haurà d'augmentar exponencialment respecte a l'actual assistència oficial al desenvolupament. Per exemple, el que avui es gasta en fonts d'energia amb baixes emissions de carboni és tot just l'1,6 % de l'estimació més baixa de les necessitats en aquest àmbit, mentre que els desemborsaments per a adaptació i mitigació del canvi climàtic estan al voltant de l'11 % dels requeriments estimats. Les esperances estan posades en el nou finançament de drets d'emissió. Els mecanismes de mercat i els fons privats, si bé seran vitals, han de comptar amb el suport i la promoció d'inversions públiques. Per reduir la bretxa financera calen idees innovadores, que és precisament el que aporta aquest informe.

Més enllà d'aconseguir noves fonts de recursos per abordar les urgents amenaces ambientals de manera equitativa, l'*Informe* propicia reformes que promouen l'equitat i la representació. En lloc d'exacerbar les actuals disparitats, els fluxos financers s'han de canalitzar cap al desafiament crític que plantegen la insostenibilitat i la desigualtat.

Generar oportunitats per a tots és l'objectiu central del desenvolupament humà. Tenim una responsabilitat col·lectiva amb els menys privilegiats del món, en aquest moment i en el futur, a més de l'imperatiu moral de garantir que el present no sigui enemic del futur. Aquest informe ens ajuda a entreveure la ruta per continuar avançant en aquesta direcció.



Helen Clark
Administradora
Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament

Les anàlisis i les recomanacions normatives d'aquest informe no reflecteixen necessàriament les opinions del Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament o del seu Consell Executiu. L'*Informe* és una publicació independent encarregada pel PNUD, mentre que les investigacions prèvies i la seva redacció són fruit de l'esforç conjunt d'un grup de prestigiosos assessors i de l'equip encarregat de l'*Informe sobre el desenvolupament humà*, amb el lideratge de Jeni Klugman, directora de l'Oficina de l'*Informe sobre el Desenvolupament Humà*.

Taula de continguts de l'informe complet

(www.undp.org)

Pròleg

Agraïments

PERSPECTIVA GENERAL

CAPÍTOL 1

Per què sostenibilitat i equitat?

Té límits el desenvolupament humà?

Sostenibilitat, equitat i desenvolupament humà

L'objectiu de la nostra investigació

CAPÍTOL 2

Patrons i tendències en els indicadors de desenvolupament humà, equitat i medi ambient

Avenços i perspectives

Amenaces a la sostenibilitat dels avenços

Encerts a l'hora de promoure el desenvolupament humà sostenible i equitatiu

CAPÍTOL 3

Identificació dels efectes i comprensió de les relacions

L'òptica de la pobresa

Amenaces ambientals al benestar de les persones

Efectes de les catàstrofes que generen desigualtat

Desapoderament i degradació ambiental

CAPÍTOL 4

Sinergies positives: estratègies favorables per al medi ambient, l'equitat i el desenvolupament humà

Intensificar les accions per tractar les privacions ambientals i reforçar la resiliència

Evitar la degradació del medi ambient

Tractar el canvi climàtic: riscos i realitats

CAPÍTOL 5

Posar-se a l'altura dels reptes pel que fa a les polítiques

Continuar fent les coses com sempre no és equitatiu ni sostenible

Replantejar el nostre model de desenvolupament: motors del canvi

Finançament de les inversions i el programa de reformes

Innovacions en l'àmbit mundial

Notes

Referències bibliogràfiques

ANNEX ESTADÍSTIC

Guia del lector

Guia de països i classificació segons l'IDH 2011

Requadres estadístics

- 1 Índex de desenvolupament humà i els seus components
- 2 Tendències de l'índex de desenvolupament humà, 1980-2011
- 3 Índex de desenvolupament humà ajustat per la desigualtat
- 4 Índex de desigualtat de gènere i indicadors relacionats
- 5 Índex de pobresa multidimensional
- 6 Sostenibilitat del medi ambient
- 7 Efectes de les amenaces ambientals sobre el desenvolupament humà
- 8 Percepcions sobre benestar i medi ambient
- 9 Educació i salut
- 10 Població i economia

Notes tècniques

Regions

Referències estadístiques

Perspectiva general

L'*Informe* d'aquest any es concentra en el repte d'aconseguir un progrés sostenible i equitatiu. Una doble perspectiva mostra de quina manera la degradació ambiental intensifica la desigualtat mitjançant el seu impacte advers en les persones amb menys recursos i la forma en què les desigualtats en desenvolupament humà aprofundeixen el deteriorament ambiental.

El desenvolupament humà, que implica expandir les opcions de les persones, es basa en l'existència de recursos naturals compartits. Per promoure'l, és necessari vetllar per la sostenibilitat local, nacional i mundial, un procés que es pot fer —i s'ha de fer— fomentant l'equitat i l'apoderament.

En avançar cap a una major sostenibilitat ambiental, intentem assegurar que es tinguin plenament en compte les aspiracions dels pobres a una vida millor i alhora apuntem vies que permetin que la població, les comunitats, els països i la comunitat internacional propiciïn la sostenibilitat i l'equitat de maneres que es reforcin mútuament.

Per què sostenibilitat i equitat?

L'enfocament del desenvolupament humà conserva tota la seva pertinència quan es tracta d'entendre el nostre món i fer front als seus reptes, actuals i futurs. En la seva edició del vintè aniversari, l'*Informe sobre el desenvolupament humà 2010* va celebrar el concepte de desenvolupament humà posant èmfasi en l'equitat, l'apoderament i la sostenibilitat com a mitjà per expandir les opcions de la població. Al mateix temps, va destacar els reptes que implicava i va demostrar que aquests aspectes crucials del desenvolupament humà no sempre es donen simultàniament.

Arguments per considerar la sostenibilitat i l'equitat en forma conjunta

Aquest any investiguem els punts de trobada entre sostenibilitat ambiental i equitat, conceptes molt similars en la seva preocupació per la justícia distributiva. Valorem la sostenibilitat perquè les generacions futures haurien de tenir almenys les mateixes possibilitats que les actuals. De la mateixa manera, tots els processos que no són equitatius són injustos: les oportunitats de totes les persones de tenir una vida millor no s'haurien de veure restringides per factors que defugen el seu control. Les desigualtats són particularment injustes quan alguns grups són discriminats de forma sistemàtica per motius de gènere, ètnia o origen geogràfic.

Fa més d'una dècada, Sudhir Anand i Amartya Sen van defensar que s'havia de tenir en compte conjuntament la sostenibilitat i l'equitat. «Seria una greu violació del principi universalista», van argumentar, «si ens obsessionéssim per l'equitat *intergeneracional* sense alhora atacar el problema de l'equitat *intrageneracional*» (èmfasi a l'original). Temes semblants es van plantejar a l'*Informe de la Comissió Brundtland* del 1987 i en una sèrie de declaracions internacionals, des de la d'Estocolm el 1972 fins a la de Johannesburg el 2002. Tanmateix, molts dels debats que avui tenen lloc al voltant de la sostenibilitat continuen deixant de banda l'equitat i la tracten com un tema independent i no relacionat. Aquesta perspectiva és incompleta i alhora desorientada.

Algunes definicions clau

El desenvolupament humà està relacionat amb l'expansió de les llibertats i les capacitats de les persones per viure el tipus de vida que

valoren i tenen raons per valorar. Ambdues nocions —llibertats i capacitats— són més àmplies que la de les necessitats bàsiques. En altres paraules, es tracta d'ampliar les opcions. Per tenir una «bona vida» es requereixen fins, i aquests fins poden ser valuosos no tan sols en si mateixos, sinó també com a mitjans. Per exemple, podem valorar la biodiversitat, o la bellesa natural, independentment de si tenen o no tenen una aportació al nostre nivell de vida.

El desenvolupament humà posa les persones desfavorides en el centre de la seva atenció. Incloem en aquest grup les futures generacions, les que hauran d'afrontar les pitjors conseqüències de les activitats que avui duem a terme. Ens inquieta no tan sols el que s'esdevindrà de mitjana, o en la hipòtesi més probable, sinó també en els casos menys factibles, però encara possibles, en particular quan els esdeveniments són catastròfics per a les persones pobres i vulnerables.

Els debats sobre el significat de la sostenibilitat ambiental se centren sovint a dilucidar si el capital fabricat pels éssers humans pot reemplaçar els recursos naturals, és a dir, si l'enginy humà podrà atenuar l'escassetat dels recursos, com succeïa en el passat. Desconeixem si això serà possible en el futur i, enfront del risc d'arribar a una situació catastròfica, ens inclinem

a preservar els actius naturals bàsics i el flux de serveis ecològics associats. A més, aquesta perspectiva és coherent amb els enfocaments de desenvolupament basats en els drets humans. *El desenvolupament sostenible implica l'expansió de les llibertats fonamentals de les generacions actuals mentre realitzem esforços raonables per evitar el risc de comprometre greument les llibertats de les generacions futures.* Un aspecte fonamental d'aquesta idea és la deliberació pública raonada, que també és essencial per definir els riscos que la societat està disposada a acceptar.

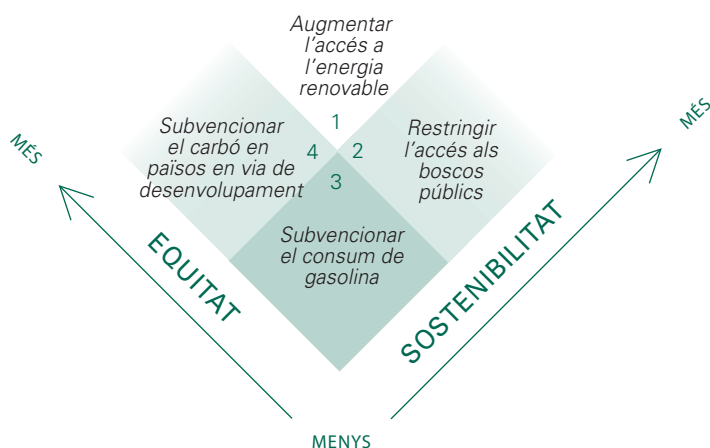
En la cerca de sostenibilitat ambiental i equitat, no cal que sempre es reforcin mútuament. De fet, en molts casos caldrà fer concessions recíproques. Per exemple, les mesures per millorar el medi ambient poden tenir efectes adversos en l'equitat si restringeixen el creixement econòmic dels països en via de desenvolupament. L'*Informe* il·lustra els possibles impactes conjunts de les polítiques i reconeix que els efectes no s'esdevenen sempre ni en totes les circumstàncies, i destaca que el context és d'una importància enorme (figura 1).

El marc posa especial atenció en la identificació de sinergies positives i a considerar els avantatges i desavantatges involucrats. Investiguem la forma en què les societats poden adoptar solucions beneficioses per a tots, que afavoreixin la sostenibilitat, l'equitat i el desenvolupament humà.

FIGURA 1

Il·lustració de les sinergies i concessions entre equitat i sostenibilitat

Aquest marc insta a posar especial atenció en la identificació de sinergies positives entre ambdós objectius i a considerar les concessions recíproques.



Patrons i tendències, avenços i perspectives

Cada vegada hi ha més proves que assenyalen que el món afronta una degradació ambiental generalitzada i possibles deterioraments d'aquesta situació. Davant la incertesa sobre la magnitud dels canvis, examinem un ventall de prediccions i considerem què poden significar per al desenvolupament humà.

El nostre punt de partida, un dels temes fonamentals de l'*Informe* 2010, és l'enorme avenç registrat pel desenvolupament humà en les últimes dècades, amb tres excepcions:

- L'augment de la renda s'ha associat amb un deteriorament dels indicadors ambientals crucials, com ara les emissions de diòxid de

carboni, la qualitat de la terra i la coberta forestal.

- La distribució de la renda ha empitjorat a moltes parts del món, fins i tot quan s'han reduït les bretxes en matèria de salut i educació.
- Si bé l'apoderament sol estar correlacionat amb els índexs de desenvolupament humà (IDH) més alts, hi ha grans fluctuacions en aquesta relació.

Les simulacions realitzades per a aquest informe suggereixen que, per a l'any 2050, l'IDH podria haver baixat un 8 % respecte al nivell de referència (i un 12 % al sud d'Àsia i a l'Àfrica subsahariana), en un escenari de «repte ambiental» que captura els efectes adversos de l'escalfament global sobre la producció agrícola, l'accés a l'aigua potable i el sanejament millorat i la contaminació. En un marc hipotètic de «desastre ambiental» més advers, que preveu una desforestació generalitzada i degradació de la terra, una dràstica reducció de la biodiversitat i un augment fort i sostingut dels fenòmens climàtics extrems, l'IDH mundial podria ubicar-se al voltant d'un 15 % per sota del nivell de referència projectat.

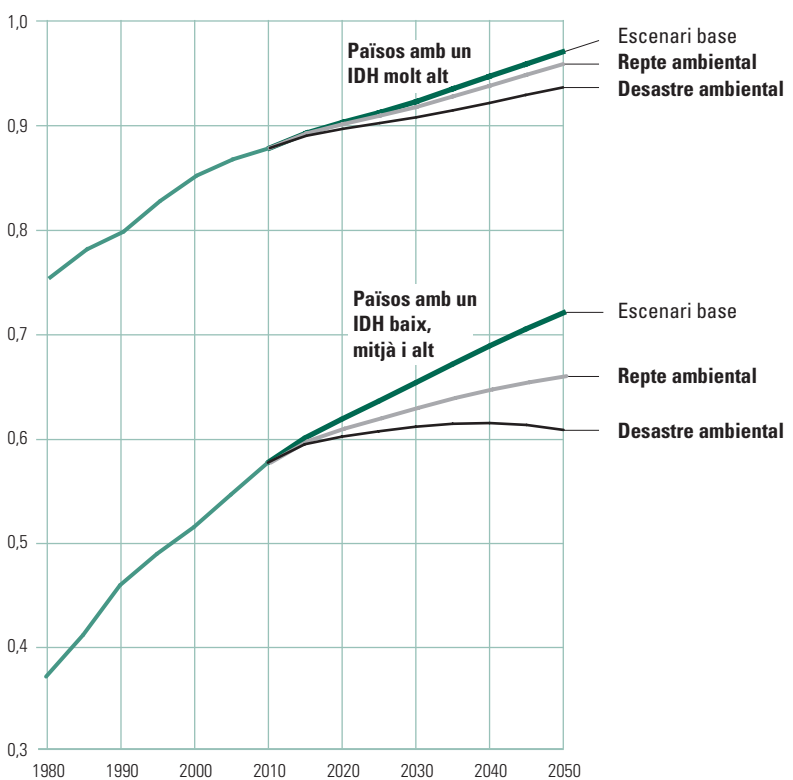
La figura 2 il·lustra el nivell de pèrdues i riscos que afrontaran els nostres néts si no fem res per aturar o capgirar les tendències actuals. L'escenari de desastre ambiental ens porta a un punt d'inflexió abans del 2050 als països en via de desenvolupament, quan es comenci a capgirar el seu punt de convergència amb els països rics en matèria de fites en l'IDH.

Aquestes projeccions indiquen en molts casos que els més pobres són i continuaran sent els més afectats per les conseqüències del deteriorament ambiental, malgrat que la seva contribució al problema és mínima. Per exemple, els països amb l'IDH baix són els que menys han influït en el canvi climàtic global, però, tanmateix, han experimentat la major disminució en les precipitacions anuals i el major augment en la seva variabilitat (figura 3). Això afecta la producció agrícola i els mitjans de vida de la seva població.

Els països desenvolupats registren emissions per capita molt més altes que els països en

FIGURA 2

Diferents escenaris dels impactes dels riscos ambientals en les perspectives del desenvolupament humà fins al 2050



Nota: l'explicació dels escenaris es troba en el text.

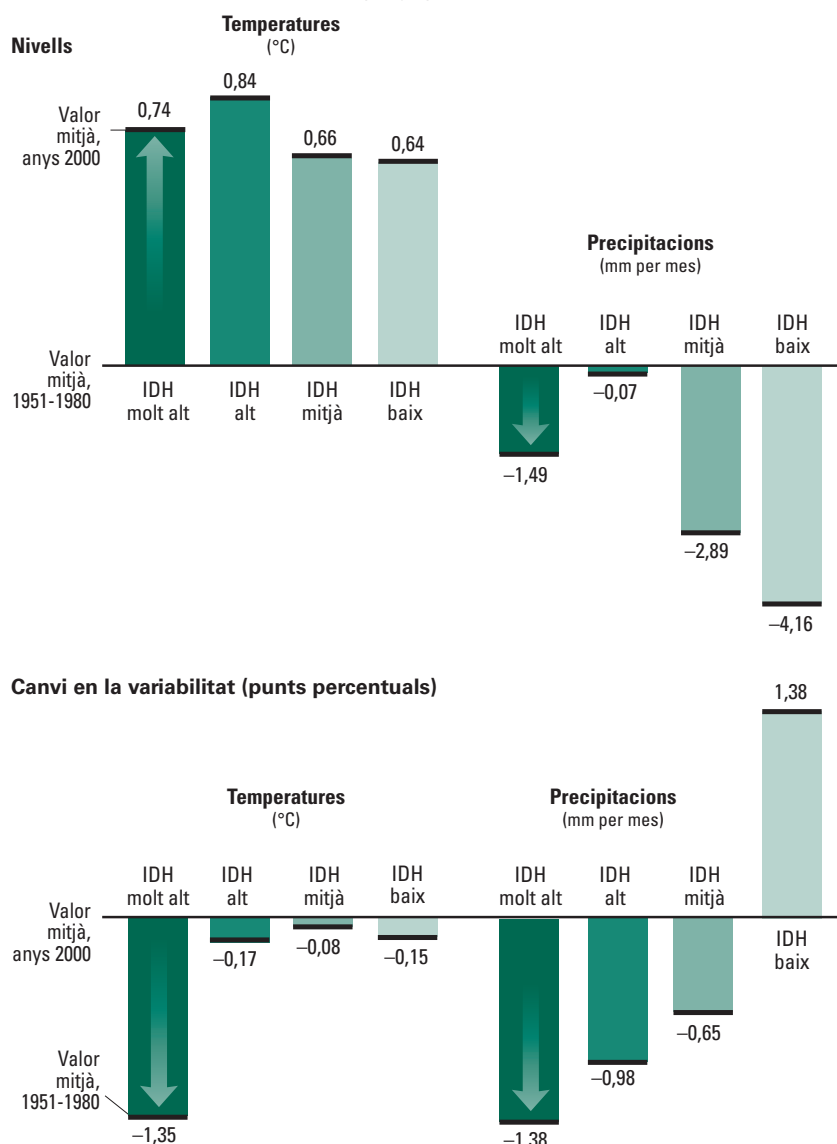
Font: càlculs de l'Oficina de l'Informe a partir de la seva pròpia base de dades i B. Hughes, M. Irfan, J. Moyer, D. Rothman i J. Solórzano (2011), «Forecasting the Impacts of Environmental Constraints on Human Development», document de recerca sobre desenvolupament humà, Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament, Nova York, a partir de projeccions de Futuros Internacionales, versió 6.42.

via de desenvolupament a causa de l'alt consum d'energia de les seves activitats, com ara el trànsit rodat, el refredament o la calefacció de llars i negocis, i el consum d'aliments processats i empaquetats, entre altres. L'habitant mitjà d'un país amb un IDH molt alt emet quatre vegades més diòxid de carboni i el doble de metà i òxid nitrós que les persones de països amb un IDH baix, mitjà o alt, i unes trenta vegades les emissions de diòxid de carboni que una persona d'un país amb un IDH baix. El ciutadà mitjà del Regne Unit produeix, en dos mesos, la mateixa quantitat de gasos amb efecte d'hivernacle que un habitant d'un país amb un IDH baix en un any. Tanmateix, l'habitant mitjà de Qatar —el país amb les emissions per capita més altes— emet el mateix en tot just deu dies, encara que aquesta xifra reflecteix tant el consum com la producció que s'utilitza en altres llocs.

FIGURA 3

Temperatures més altes i menys precipitacions

Nivells i canvis en la variabilitat del clima per grup d'IDH



Nota: el canvi en la variabilitat és la diferència en els coeficients de variació entre 1951-1980 i els anys 2000, ponderada per la població mitjana de 1951-1980.

Font: càlculs de l'Oficina de l'Informe basats en dades de la Universitat de Delaware.

encara que el dany obeeix en gran mesura al creixement econòmic. Si comparem la primera i la tercera gràfica de la figura 4, la primera mostra que els països amb una renda més alta també emeten més diòxid de carboni per capita en general, mentre que la tercera no revela una relació directa entre les emissions i els components de l'índex relatiu a salut i educació. Se'n pot extreure una conclusió intuïtiva: les activitats que emeten diòxid de carboni es vinculen amb la producció de béns, no pas amb la prestació de serveis de salut i educació. A més, els resultats reflecteixen la naturalesa no lineal de la relació entre les emissions de diòxid de carboni i els components de l'índex: hi ha poca o nul·la relació amb un IDH baix, però a mesura que aquest augmenta, s'arriba a un «punt d'inflexió» més enllà del qual sorgeix una forta correlació positiva entre les emissions de diòxid de carboni i la renda.

Els països que van presentar augments més ràpids de l'IDH també van registrar majors increments en les seves emissions de diòxid de carboni. Aquests canvis en el temps —més que la relació en un moment determinat— són els que posen en relleu què cal esperar demà com a resultat del desenvolupament d'avui. Novament, la tendència depèn dels canvis en la renda.

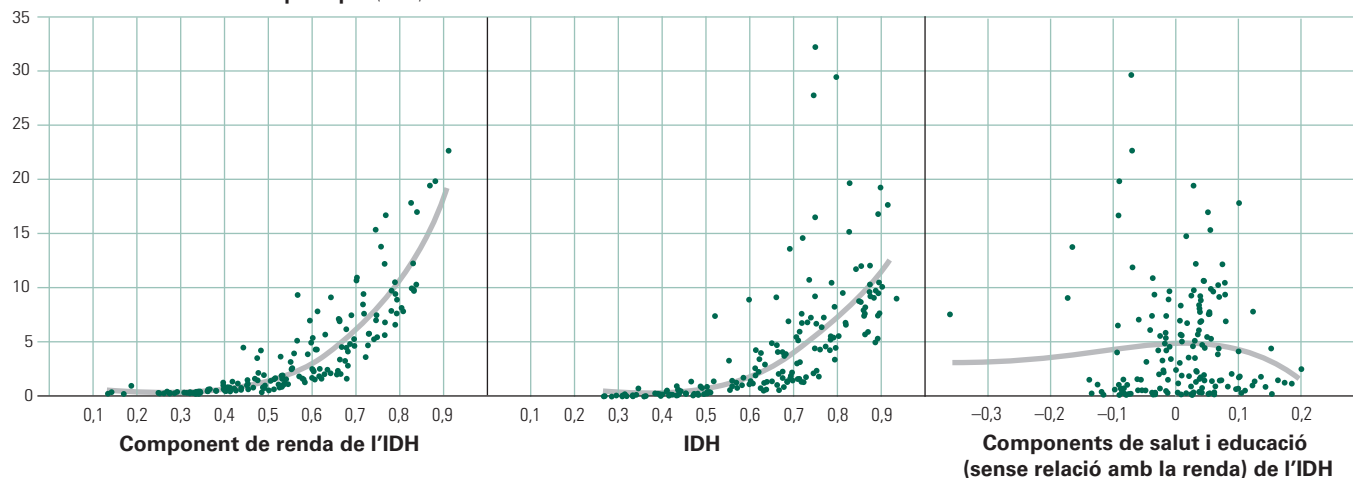
Tanmateix, aquestes relacions no són vàlides per a tots els indicadors ambientals. Segons la nostra anàlisi, per exemple, la correlació entre l'IDH i la desforestació és positiva, però feble. Per què difereixen les emissions de diòxid de carboni de les altres amenaces ambientals? Nosaltres plantejarem que quan el vincle entre el medi ambient i la qualitat de vida és directe, com s'esdevé amb la contaminació, les fites ambientals solen ser més grans als països desenvolupats; allà on el vincle no és tan evident, els resultats són molt més deficients. En examinar la relació entre els riscos ambientals i l'IDH, trobem tres revelacions generals:

- Les mancances ambientals a les llars —contaminació al seu interior, accés insuficient a l'aigua potable i el sanejament millorat— són més greus als països amb baixos nivells d'IDH i disminueixen a mesura que augmenta l'índex.

FIGURA 4

Les emissions de diòxid de carboni per capita tenen una relació positiva i forta amb els ingressos, positiva amb l'IDH i nul·la amb la salut i l'educació

Emissions de diòxid de carboni per capita (tones)



Nota: les dades corresponen a 2007.

Font: càlculs de l'Oficina de l'Informe a partir de la seva pròpia base de dades.

- Els riscos ambientals amb efectes en les comunitats —com ara la contaminació atmosfèrica urbana— semblen augmentar i després disminuir junt amb el desenvolupament; hi ha qui suggereix que la corba en forma d'U invertida és una bona descripció d'aquesta relació.
- Els riscos ambientals amb repercussions globals —en especial els gasos amb efecte d'hivernacle— solen augmentar junt amb l'IDH.

No és que el mateix IDH sigui la força motriu rere aquestes transicions. La renda i el creixement econòmic compleixen una funció vital per explicar les emissions, però la relació en cap cas no és determinant. De fet, hi ha forces més àmplies les complexes interaccions de les quals canvien els patrons de risc. Per exemple, el comerç internacional permet als països

subcontractar la producció de béns que degraden el medi ambient; l'ús comercial a gran escala de recursos naturals té efectes diferents que l'explotació per a fins de subsistència; els perfils ambientals urbans i rurals difereixen entre si. I, com veurem, les polítiques i el context polític hi tenen una forta incidència.

D'això es desprèn que els patrons no són inevitables. Diversos països han aconseguit avançar considerablement tant pel que fa a l'IDH com a l'equitat i la sostenibilitat ambiental. En sintonia amb el nostre enfocament de les sinergies positives, proposem una estratègia multidimensional per identificar els països que se n'han sortit millor que els seus homòlegs regionals a l'hora de promoure l'equitat, augmentar l'IDH, reduir la contaminació a l'interior de les llars i augmentar l'accés a l'aigua

REQUADRE 1

Països amb millor acompliment en matèria ambiental, d'equitat i desenvolupament humà, any més recent disponible

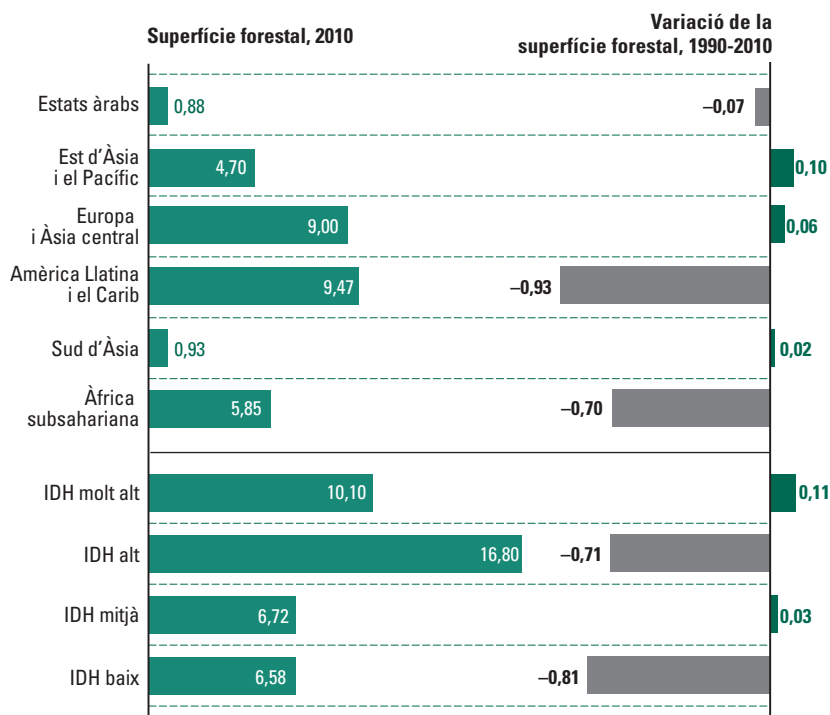
País	Amenaces globals			Efectes locals		Equitat i desenvolupament humà	
	Emissions de gasos amb efecte d'hivernacle	Desforestació	Ús de l'aigua	Accés a l'aigua	Contaminació de l'aire	IDH (% de la mitjana regional)	Pèrdua total (% de la mitjana regional)
Costa Rica	✓	✓	✓	✓	✓	104	77
Alemanya		✓	✓	✓	✓	103	91
Filipines	✓	✓		✓	✓	103	89
Suècia		✓	✓	✓	✓	102	70

Nota: tots aquests països compleixen els líndars absoluts de les amenaces globals tal com es defineix a la nota 80 (capítol 2, Informe complet), presenten millors resultats que la mitjana dels seus respectius homòlegs regionals tant en desenvolupament humà com en desigualtat i obtenen millors resultats que la mitjana regional pel que fa als impactes locals.

FIGURA 5

Algunes regions desforesten mentre altres reforesten i repoblen

Proporcions i taxes de variació de la coberta forestal per regió, 1990-2010 (milions de quilòmetres quadrats)



Font: càlculs de l'Oficina de l'Informe segons dades dels *Indicadors de desenvolupament mundial* (IDM) del Banc Mundial (2011), Washington, DC, Banc Mundial.

neta, i que presenten els millors resultats en sostenibilitat ambiental, tant en l'àmbit regional com mundial (requadre 1). La sostenibilitat ambiental s'avalua segons les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle, l'extracció d'aigua i la desforestació. Els resultats són més il·lustratius que indicatius a causa de la disparitat de la informació i altres dificultats de la comparació. Només un país, Costa Rica, supera la mitjana regional en tots els criteris, mentre que els altres tres amb millors resultats mostren desigualtats en les seves dimensions. Suècia es destaca per la seva alta taxa de reforestació en comparació amb les mitjanes regionals i mundials.

La nostra llista mostra que en totes les regions, etapes de desenvolupament i característiques estructurals, els països poden adoptar polítiques públiques que afavoreixin la sostenibilitat del medi ambient, l'equitat i els aspectes clau del desenvolupament humà que captura l'IDH. Revisem els tipus de polítiques i programes que han obtingut bons resultats i alhora subratllem la importància del context i de les condicions locals.

De manera més general, però, les tendències ambientals observades en les darreres dècades mostren un deteriorament en diversos fronts, amb conseqüències adverses per al desenvolupament humà, en especial per als milions de persones amb mitjans de vida que depenen directament dels recursos naturals.

- Arreu del món, gairebé el 40 % de la terra està degradada a causa de l'erosió, la disminució de la fertilitat i el pasturatge excessiu. La productivitat va a la baixa i es calcula que la pèrdua de rendiment arriba al 50 % en els escenaris més adversos.
 - L'agricultura representa entre un 70 % i un 85 % del consum d'aigua, mentre que al voltant d'un 20 % de la producció mundial de cereals utilitza aquest recurs d'una manera no sostenible i posa en perill el creixement agrícola futur.
 - La desforestació és un repte important. Les majors pèrdues forestals entre el 1990 i el 2010 es van esdevenir a l'Amèrica Llatina i el Carib i a l'Àfrica subsahariana (figura 5). La coberta forestal es va expandir molt poc a les altres regions.
 - La desertificació amenaça les terres àrides, on viu un terç de la població mundial. Algunes zones són particularment vulnerables, en especial a l'Àfrica subsahariana, on les terres àrides són molt sensibles i la capacitat d'adaptació és baixa.
- Es preveu que els factors ambientals adversos faran augmentar els preus mundials dels aliments entre un 30 % i un 50 % —en termes reals, en les pròximes dècades— i intensificaran la volatilitat, amb greus conseqüències per a les llars pobres. Els 1.300 milions de persones que es dediquen a tasques agrícoles, pesqueres, forestals, cinegètiques i de recol·lecció seran els més amenaçats. És probable que la càrrega de la degradació ambiental i el canvi climàtic generi diferents alteracions entre els grups, per motius diversos:
- La renda de molts pobres de zones rurals depèn majoritàriament dels recursos naturals, però fins i tot aquells que no es dediquen regularment a aquestes activitats hi podrien recórrer com a estratègia per combatre situacions difícils.

- L'efecte de la degradació ambiental en les persones dependrà de la seva condició: si són productors o consumidors nets de recursos naturals, si són productors de subsistència o per al mercat i amb quina facilitat poden passar d'una activitat a l'altra i diversificar els seus mitjans de vida amb altres ocupacions.
- En l'actualitat, uns 350 milions de persones, moltes pobres, viuen en boscos o a prop de boscos i depenen dels seus recursos per subsistir i generar ingressos. Tant la desforestació com les restriccions d'accés als recursos naturals poden vulnerar els pobres. Les dades de diversos països indiquen que les dones habitualment depenen més dels boscos que els homes, ja que solen tenir menys alternatives laborals i mobilitat i assumeixen bona part de la responsabilitat de recollir llenya.
- Gairebé 45 milions de persones, dels quals almenys sis milions són dones, viuen de la pesca i veuen amenaçat el seu futur per la sobreexplotació dels recursos i el canvi climàtic. La vulnerabilitat és doble, ja que els països que afronten més riscos també depenen més de la pesca per al consum de proteïnes de la seva població, els seus mitjans de vida i les exportacions. Es preveu que el canvi climàtic es traduirà en una forta disminució de les poblacions de peixos a les illes del Pacífic, encara que es projecten beneficis en algunes latituds septentrionals, entre les quals els voltants d'Alaska, Rússia, Groenlàndia i Noruega.

Les dones de països pobres participen de manera desproporcionada en l'agricultura de subsistència i la recollida d'aigua, per la qual cosa les conseqüències adverses de la degradació ambiental les afecten més. Molts pobles indígenes depenen també en gran mesura dels recursos naturals i viuen en ecosistemes especialment vulnerables als efectes del canvi climàtic, com ara els petits estats insulars en via de desenvolupament, les regions àrtiques i les regions ubicades a gran altitud. Les dades apunten que les pràctiques tradicionals poden protegir els recursos naturals, però a aquests coneixements se'ls sol treure importància o simplement s'ignoren.

Els efectes del canvi climàtic en els mitjans de vida dels camperols depenen del tipus de cultiu, la regió i la temporada. Això subratlla la importància d'analitzar a fons l'assumpte en l'àmbit local. Els efectes diferiran així mateix en funció dels patrons de producció i consum de les llars, l'accés als recursos, els nivells de pobresa i la capacitat per fer front a les noves circumstàncies. En conjunt, però, és probable que els efectes biofísics del canvi climàtic en els cultius de regadiu i de secà siguin negatius el 2050.

Comprendre els vincles

A partir de les considerables interrelacions que existeixen entre el medi ambient i l'equitat arreu del món, n'explorem els vincles a les comunitats i les llars. També destaquem els països i els grups que han trencat el patró i posem èmfasi en les transformacions dels rols de gènere i l'apoderament.

Un tema crucial que sorgeix és que els més desfavorits porten una doble càrrega en matèria de mancances. A més de ser més vulnerables als efectes generals de la degradació ambiental, han d'afrontar les amenaces en el seu entorn immediat, com ara la contaminació a l'interior de les llars, l'aigua bruta i el sanejament inadequat. El nostre índex de pobresa multidimensional (IPM), adoptat en l'*Informe 2010* i que aquest any s'ha calculat per a 109 països, examina aquestes mancances amb major detall per detectar les situacions més greus.

L'IPM mesura les mancances més greus en les dimensions de salut, educació i nivells de vida i examina tant el nombre de persones desfavorides com la profunditat de les seves privacions (figura 6). Aquest any, explorem la presència de mancances derivades d'aspectes ambientals entre els pobres multidimensionals i les seves superposicions, una innovació en l'IPM.

La perspectiva centrada en la pobresa permet examinar les privacions d'origen ambiental en l'accés a combustibles moderns, aigua potable i sanejament bàsic. Aquestes mancances absolutes, importants per si soles, constitueixen, a més, violacions greus dels drets

**Els factors ambientals
adversos augmentaran
els preus mundials
dels aliments d'un
30 % a un 50 % —en
termes reals, en les
pròximes dècades— i
n'intensificaran
la volatilitat**

FIGURA 6

Índex de pobresa multidimensional: els més desfavorits en el centre de l'atenció



humans. Posar-hi fi podria incrementar algunes de les principals capacitats perquè ampliaria les opcions de la població i impulsaria el desenvolupament humà.

Als països en via de desenvolupament, almenys sis de cada deu persones es veuen afectades per una d'aquestes tres privacions ambientals i quatre de cada deu en pateixen dues o més. Aquestes mancances són especialment greus entre els pobres multidimensionals i més de nou de cada deu es veuen afectats per almenys una privació o mancança. En la majoria, les privacions se superposen: vuit de cada deu pobres multidimensionals en presenten dues o més i gairebé un de cada tres (el 29 %) presenta les tres privacions. Aquestes privacions ambientals contribueixen d'una manera desproporcionada a la pobresa multidimensional i representen el 20 % de l'IPM, per sobre de la seva ponderació del 17 % en l'índex. A la majoria dels països en via de desenvolupament, les privacions més grans

es troben en l'accés a combustible per cuinar, per bé que la manca d'aigua és molt important a diversos estats àrabs.

Per comprendre millor les privacions ambientals, hem analitzat el comportament de determinats nivells de pobresa. Hem ordenat els països segons la proporció de pobres multidimensionals que afronta una privació ambiental i la proporció que afronta les tres. Els percentatges de la població amb mancances ambientals augmenten junt amb l'IPM, encara que amb gran diversitat en la tendència. El requadre 2 identifica els deu països on els pobres multidimensionals tenen menys privacions d'origen ambiental, sobre la base del seu IPM (columna esquerra). Els països amb menys proporció de pobres que afronten almenys una privació es troben entre els estats àrabs i a l'Amèrica Llatina i el Carib (set dels primers deu).

Dels països amb la menor quantitat de pobres multidimensionals amb les tres privacions ambientals, aquells que presenten més bons resultats es concentren al sud d'Àsia — cinc dels primers deu (requadre 2, columna dreta). Alguns d'aquests països van reduir alguna de les mancances d'origen ambiental, en especial l'accés a l'aigua potable, encara que d'altres continuen sent molt greus. Cinc països apareixen a les dues llistes de més bons resultats: no tan sols tenen una pobresa ambiental relativament reduïda, sinó, a més, menys profunda.

El comportament en aquests indicadors no identifica necessàriament la degradació i els riscos ambientals generals, per exemple en termes d'exposició a les inundacions. Al mateix temps, els pobres, els més exposats a les amenaces ambientals directes, són també els més exposats a la degradació del medi ambient en general.

Per investigar més a fons aquest fenomen, examinem la relació entre l'IPM i les pressions imposades pel canvi climàtic. Per a 130 regions administratives definides en l'àmbit nacional en 15 països, comparem els IPM específics de determinades zones amb els canvis en les precipitacions i les temperatures. En termes generals, a les regions i els llocs més pobres d'aquests països les temperatures semblen

REQUADRE 2

Els deu països amb menor proporció de mancances ambientals entre els pobres multidimensionals, any més recent disponible entre 2000-2010

Menor proporció de pobres multidimensionals amb almenys una mancança	Menor proporció de pobres multidimensionals amb les tres mancances
Brasil	Bangla Desh
Guyana	Pakistan
Djibouti	Gàmbia
Iemen	Nepal
Iraq	Índia
Marroc	Bhutan
Pakistan	Djibouti
Senegal	Brasil
Colòmbia	Marroc
Angola	Guyana

Nota: els noms en negreta apareixen a les dues llistes.

Font: estimacions de l'equip de l'Oficina de l'Informe segons dades desagregades de l'IPM.

haver augmentat, però no pas la humitat o la sequera. Aquest canvi és coherent amb les dades sobre els efectes del canvi climàtic en la pobresa de renda.

Amenaces ambientals a alguns aspectes del desenvolupament humà

La degradació ambiental danya en múltiples aspectes les capacitats de les persones i, més enllà dels ingressos i els mitjans de vida, afecta la salut, l'educació i altres dimensions del benestar.

Deteriorament ambiental i sanitari: privacions que se superposen

La càrrega de malalties a partir de la contaminació atmosfèrica i a l'interior de les llars, l'aigua bruta i la falta de sanejament és major entre els habitants dels països pobres, sobretot per als grups desfavorits. La contaminació a l'interior de les llars mata 11 vegades més habitants dels països amb un IDH baix que entre els que viuen en altres indrets. Els grups desfavorits de països amb un IDH baix, mitjà o alt afronten més riscos per la contaminació atmosfèrica a causa de la seva major exposició i vulnerabilitat. Als països amb un IDH baix, més de sis persones de cada deu no tenen accés directe a l'aigua potable i prop de quatre de cada deu no disposen de vàters, situacions que afavoreixen tant les malalties com la malnutrició. El canvi climàtic amenaça d'empitjorar aquestes disparitats a causa de la propagació de mals tropicals, com ara la malària i el dengue, i el deteriorament en la productivitat dels cultius.

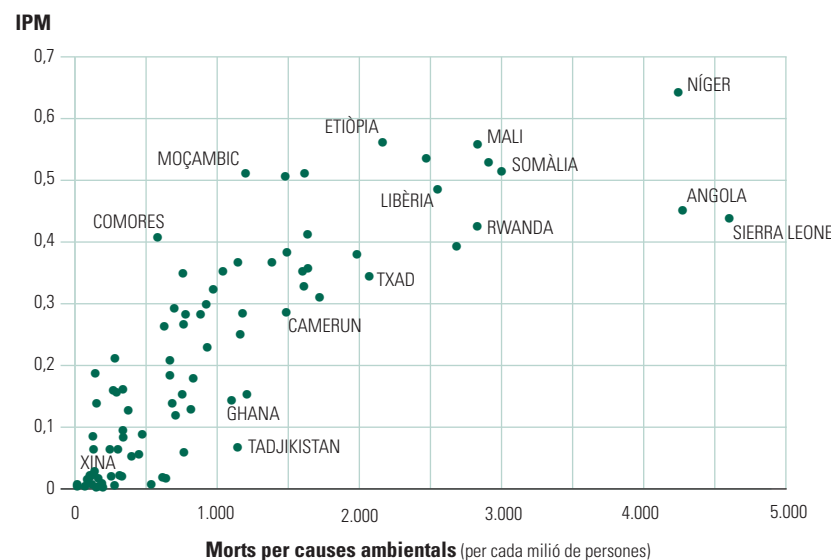
La base de dades sobre la càrrega mundial de morbiditat, de l'Organització Mundial de la Salut, aporta algunes conclusions sorprenents sobre les repercussions dels factors ambientals, com ara que l'aigua no potable i la falta de sanejament i higiene es troben entre les deu causes principals de malalties al món. Cada any, els mals relacionats amb el medi ambient, com ara les infeccions respiratòries agudes i les diarrees, maten almenys tres milions de nens i nenes menors de cinc anys, més que la població total d'aquesta edat d'Àustria, Bèlgica, els Països Baixos, Portugal i Suïssa junts.

La degradació ambiental i el canvi climàtic afecten els entorns físics i socials, el coneixement, els béns i les conductes. Els diversos aspectes dels desavantatges poden interaccionar i agreujar els efectes adversos. Així, per exemple, la intensitat dels riscos per a la salut és més gran quan hi ha serveis inadequats d'aigua i sanejament, privacions que moltes vegades es donen conjuntament. Dels deu països amb les taxes més altes de mortalitat a causa de desastres ambientals, sis es troben també entre els deu primers amb els índexs de pobresa multi-dimensional més alts, com ara Angola, Mali i Níger (figura 7).

Obstacles en els avenços en educació entre els infants desfavorits, en especial les nenes

Malgrat la matriculació gairebé universal a l'escola primària a moltes parts del món, persisteixen alguns déficits. En països amb un IDH baix, gairebé tres de cada deu nens i nenes en edat de cursar primària ni tan sols estan matriculats a l'escola, i els que sí ho estan afronten múltiples dificultats, algunes d'origen ambiental. Per exemple, la falta d'electricitat té efectes directes i indirectes. L'accés a aquest servei permet una millor il·luminació i prolonga les

FIGURA 7
Les morts atribuïbles a riscos ambientals estan relacionades amb alts nivells de l'IPM



Nota: no inclou països amb un IDH molt alt. Els anys de l'enquesta varien segons el país; vegeu més detalls al quadre estadístic 5 de l'Informe complet.

Font: A. Prüss-Ustün, R. Bos, F. Gore i J. Bartram (2008). *Safer Water, Better Health: Costs, Benefits and Sustainability of Interventions to Protect and Promote Health*. Ginebra: Organització Mundial de la Salut.

**Un augment del 10 %
en el nombre de
persones afectades per
un fenomen climàtic
extrem redueix l'IDH
d'un determinat país
en gairebé un 2 %, amb
impactes més grans
sobre la renda i sobre els
països amb un IDH mitjà**

hores d'estudi, de la mateixa manera que l'ús de cuines modernes redueix les hores destinades a recollir aigua i llenya per a combustible, activitats que endarrereixen el progrés educatiu i disminueixen la matriculació escolar. Les nenes se'n veuen afectades amb més freqüència, perquè són les més proclius a combinar l'activitat de recol·lecció amb la seva escolaritat. L'accés a l'aigua potable i el sanejament millorat també és particularment important per a l'educació de les nenes, ja que les beneficia en aspectes com salut, estalvi de temps i intimitat.

Altres repercussions

Pel que fa a les llars, les privacions ambientals poden coincidir amb condicions més generals d'estrès ambiental i restringir les opcions de les persones en una àmplia gamma de contextos, la qual cosa els dificulta la possibilitat de guanyar-se la vida amb els recursos naturals: la gent ha de treballar més per obtenir els mateixos ingressos o potser fins i tot emigrar per escapar de la degradació del seu entorn.

Els mitjans de vida que depenen dels recursos naturals consumeixen molt de temps, sobretot si les llars no disposen d'aigua potable ni de combustibles moderns per cuinar. Les enquestes sobre ús del temps ofereixen una mirada a les desigualtats de gènere associades. Les dones habitualment destinen moltes més hores que els homes a recollir aigua i llenya; i també les nenes més que els nens. També està demostrat que el fet que les dones es dediquin més a aquestes tasques els impedeix participar en activitats més rendibles.

Segons sostenia l'*Informe* de 2009, la mobilitat, que permet a la població triar el lloc on viure, és important per ampliar les llibertats de les persones i obtenir millors resultats. Tanmateix, la migració és arriscada a causa de les traves jurídiques. És difícil calcular la quantitat de persones que es traslladen per escapar de les pressions ambientals, perquè hi incideixen altres factors, com ara la pobresa. No obstant això, alguns càlculs realitzats apunten nivells molt alts.

És possible que existeixi un vincle entre l'estrès ambiental i una major probabilitat que s'esdevinguin conflictes. Tanmateix, el nexa no és directe i està influït per factors

contextuals i d'economia política més amplis que fan vulnerable la societat, els individus i les comunitats als efectes de la degradació ambiental.

Els efectes desestabilitzadors dels fenòmens meteorològics extrems

Junt amb les perjudicials amenaces cròniques, la degradació ambiental pot fer augmentar la probabilitat que s'esdevinguin fenòmens climàtics extrems amb efectes desestabilitzadors. Segons es desprèn de la nostra anàlisi, un augment del 10 % en el nombre de persones afectades per aquests fenòmens reduiria l'IDH d'un determinat país en gairebé un 2 %, amb majors impactes sobre la renda i els països amb un IDH mitjà.

La càrrega, però, no es comparteix de manera semblant: el risc de lesions o mort a causa d'inundacions, forts vents i esclavissades és major per a nens i nenes, dones i ancians d'ambdós sexes, i especialment per als pobres. La sorprenent desigualtat de gènere dels desastres naturals indica que les disparitats en l'exposició —com també en l'accés als recursos, les capacitats i les oportunitats— perjudica sistemàticament algunes dones perquè les fa més vulnerables.

Els nens i les nenes pateixen de manera desproporcionada els embats climàtics perquè els efectes permanents de la desnutrició i la manca d'escolaritat limiten les seves perspectives futures. Les dades de molts països en via de desenvolupament demostren que les crisis transitòries en la renda poden motivar que les famílies treguin els fills de l'escola. En general, són diversos els factors que condicionen el nivell d'exposició de les famílies a les crisis i la seva capacitat de fer-hi front: el tipus de crisi, la condició socioeconòmica, el capital social i el suport informal, l'equitat i eficàcia de l'ajuda i les tasques de reconstrucció.

Apoderament: opcions reproductives i desequilibris polítics

Els canvis en els rols de gènere i l'apoderament permeten a alguns països i grups millorar la sostenibilitat i l'equitat ambiental, fet que promou el desenvolupament humà.

Equitat de gènere

El nostre índex de desigualtat de gènere (IDG), que aquest any s'ha actualitzat per a 145 països, mostra que les restriccions sobre la salut reproductiva afavoreixen la desigualtat de gènere. Es tracta d'un tema important, perquè, als països on hi ha un control efectiu i universal de la reproducció, les dones tenen menys descendència, amb els beneficis que això comporta per a la salut materna i infantil i per a la reducció en les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle. Per exemple, a Cuba, Maurici, Tailàndia i Tunísia, on tant els serveis de salut reproductiva com els anticonceptius estan disponibles sense restricció, les taxes de fecunditat se situen per sota dels dos naixements per dona. Tanmateix, al món persisteixen moltes necessitats no satisfetes en aquest àmbit i les dades indiquen que si totes les dones poguessin exercir els seus drets reproductius, el creixement demogràfic es reduiria prou per disminuir les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle a nivells més baixos que els actuals. Es calcula que si s'atenguessin les necessitats de planificació familiar no cobertes d'aquí al 2050, les emissions mundials de diòxid de carboni es reduirien fins a un 17 % per sota dels seus nivells actuals.

L'IDG també examina la participació de les dones en la presa de decisions polítiques i destaca que, a tot el món, estan per darrere dels homes en aquest aspecte, especialment a l'Àfrica subsahariana, el sud d'Àsia i els estats àrabs. L'esmentada situació té enormes conseqüències per a la sostenibilitat i l'equitat. Com que les dones solen fer-se càrrec majoritàriament de la recollida de llenya i aigua i són les més exposades a la contaminació a l'interior de les llars, es ressenten més que els homes de les decisions relacionades amb els recursos naturals. Estudis recents revelen que no tan sols és important la participació de les dones, sinó també com —i en quina mesura— hi participen. I com que sovint elles es preocupen més per l'ecologia, afavoreixen les polítiques ambientals i voten els líders que també ho fan; la seva major participació en la política i en organitzacions no governamentals podria ser beneficiosa per a

les qüestions ambientals i tenir efectes multiplicadors en tots els objectius de desenvolupament del mil·lenni.

Aquests arguments no són nous, però ratifiquen el valor d'ampliar les llibertats reals de la dona. Per tant, la seva participació en la presa de decisions té alhora un valor intrínsec i una importància decisiva per abordar l'equitat i la degradació ambiental.

Disparitats de poder

Segons sosté l'*Informe* de 2010, l'apoderament té múltiples aspectes, entre els quals la democràcia formal i procedimental a escala nacional i els processos participatius a escala local. S'ha demostrat que l'apoderament polític en l'àmbit nacional i subnacional millora la sostenibilitat ambiental. I, encara que el context és important, els estudis demostren que les democràcies solen exercir més l'obligació de retre comptes davant els electors i tenen més probabilitats d'afavorir les llibertats civils. Tanmateix, un desafiament crucial a tot arreu és que, fins i tot en els sistemes democràtics, les persones més afectades per la degradació ambiental solen ser les que estan en pitjor situació i tenen menys poder, motiu pel qual les prioritats polítiques no reflecteixen els seus interessos ni les seves necessitats.

Hi ha proves contundents que la desigualtat de poder, intervinguda per les institucions polítiques, incideix en els resultats ambientals en una sèrie de països i contextos. Això significa que els pobres i altres grups desfavorits es veuen afectats de manera desproporcionada per les conseqüències de la degradació ambiental. Les noves anàlisis realitzades per a aquest informe, que inclouen uns cent països, confirmen que hi ha una associació positiva entre una major equitat en la distribució del poder, en el seu sentit més ampli, i uns millors resultats ambientals, com ara l'accés a l'aigua i una menor degradació de la terra, a més d'una menor mortalitat a causa de la contaminació atmosfèrica i a l'interior de les llars i l'aigua contaminada, entre altres, la qual cosa indica que hi ha un ampli marge d'acció en matèria de sinergies positives.

Atendre les necessitats de planificació familiar no cobertes d'aquí al 2050 reduiria les emissions mundials de diòxid de carboni fins a un 17 % per sota dels nivells actuals

Existeixen moltes possibilitats prometedores que permeten desenvolupar l'accés a l'energia sense que això impliqui un elevat cost ambiental

Sinergies positives: estratègies beneficioses per al medi ambient, l'equitat i el desenvolupament humà

Per fer front als reptes que acabem de presentar, una sèrie de governs, interlocutors de la societat civil i del sector privat i socis per al desenvolupament han creat enfocaments que integren la sostenibilitat ambiental i l'equitat i que promouen el desenvolupament humà, és a dir, estratègies beneficioses per a tothom. No obstant això, és important considerar que les solucions, perquè siguin eficaces, han de ser específiques de cada context, tenir en compte experiències locals i nacionals que en demostrin la viabilitat i reconèixer els principis d'aplicabilitat general. A escala local, destaquem la necessitat de disposar d'institucions integradores i, en l'àmbit nacional, la possibilitat d'ampliar la cobertura de les innovacions i les reformes normatives que han aconseguit bons resultats.

El programa de polítiques públiques és enorme i aquest informe no el pot incloure en la seva totalitat, però el seu valor afegit radica en la identificació de les estratègies beneficioses per a tots que han demostrat fer front als nostres reptes socials, econòmics i ambientals considerant la necessitat de fer concessions entre equitat i sostenibilitat —o fins i tot evitant-les— amb enfocaments que siguin profitosos no tan sols per al medi ambient, sinó també per a l'equitat i el desenvolupament humà en un sentit ampli. Per estimular el debat i l'acció, oferim exemples concrets del funcionament en la pràctica de l'estratègia per superar les possibles concessions i identificar sinergies positives. A continuació mostrem l'exemple de l'energia moderna.

Accés a l'energia moderna

L'energia és crucial per al desenvolupament humà, però al voltant de 1.500 milions de persones, una de cada cinc, no disposen d'electricitat. Les privacions són molt més grans entre els pobres multidimensionals, ja que un de cada tres no hi té accés.

Existeix alguna solució de compromís entre expandir el subministrament d'energia i les emissions de carboni? No necessàriament.

Segons la nostra opinió, aquesta relació ha estat mal caracteritzada. Existeixen moltes possibilitats prometedores a partir de l'expansió de l'accés a l'energia sense que això impliqui imposar un fort cost ambiental:

- Les alternatives descentralitzades externes a la xarxa són tècnicament factibles per subministrar serveis d'energia a les llars pobres i es poden finançar amb un impacte mínim.
- El subministrament de serveis bàsics d'energia moderna per a tothom augmentaria les emissions de diòxid de carboni tot just en un 0,8 %, si es tenen en compte els amplis compromisos ja anunciats.

El subministrament mundial d'energia va arribar a un punt d'inflexió el 2010, quan les fonts renovables van arribar a representar el 25 % de la capacitat energètica mundial i van aportar més del 18 % de l'electricitat al món. Avui dia, el repte és ampliar l'accés a aquestes fonts a una escala i una velocitat que millorin la vida dels pobres, ara i en el futur.

Prevenió de la degradació ambiental

Una selecció més àmplia de mesures per evitar la degradació ambiental va des d'ampliar les alternatives reproductives fins a fomentar la gestió forestal comunitària i les respostes d'adaptació als desastres.

Els drets reproductius, inclòs l'accés als serveis de salut reproductiva, són una condició prèvia d'apoderament de la dona i també podrien evitar la degradació ambiental. És molt el que es pot millorar en aquest àmbit. Són diversos els exemples que expliquen les oportunitats per utilitzar l'actual infraestructura del sector en el proveïment de serveis de salut reproductiva a un cost addicional molt reduït i la importància de la participació comunitària. N'és un bon exemple Bangla Desh, on la taxa de fecunditat va caure dels 6,6 naixements per cada dona el 1975 a 2,4 el 2009. El govern va recórrer a programes de divulgació i subsidis per facilitar la disponibilitat de mesures anticonceptives, a més de debats amb líders d'opinió d'ambdós sexes (religiosos, mestres i organitzacions no governamentals) per influir en les normes socials.

La gestió forestal comunitària serveix per capgirar la degradació ambiental local i mitigar les emissions de carboni, però l'experiència revela que també implica el risc d'excloure i discriminar grups marginats. Per evitar aquests riscos, subratllem la necessitat de comptar amb una participació àmplia, en particular de la dona, en el disseny i l'execució del procés, i de vetllar perquè no es deteriori més la situació dels grups pobres i d'aquells que depenen dels recursos forestals.

També estan sorgint vies prometedores per reduir els efectes adversos dels desastres per mitjà de respostes equitatives i adaptables i plans de protecció social innovadors. Les respostes als desastres inclouen l'elaboració comunitària de mapes de riscos i una distribució més progressiva dels actius reconstruïts. L'experiència ha impulsat el desplaçament a models descentralitzats de reducció de riscos. Aquestes gestions poden apoderar les comunitats locals, en particular les dones, perquè posen l'èmfasi en la participació en l'etapa de disseny i presa de decisions. A més, les comunitats es poden recompondre de maneres que corregeixin les desigualtats existents.

Reconsiderar el nostre model de desenvolupament: motors per al canvi

Les enormes disparitats entre persones, grups i països que aprofundeixen les grans i creixents amenaces ambientals plantegen reptes ingents per a les polítiques públiques, però hi ha motius per ser optimistes. En molts aspectes, les actuals condicions són més favorables al progrés que mai abans gràcies a unes polítiques i iniciatives innovadores sorgides a diverses parts del món. Per aprofundir el debat cal pensar amb audàcia, sobretot ara que s'acosta la Conferència sobre Desenvolupament Sostenible (Río+20) de les Nacions Unides i en el llinar de l'era posterior a 2015. Aquest informe presenta una nova visió que promou el desenvolupament humà a través de la perspectiva comuna de la sostenibilitat i l'equitat. A escala local i nacional, subratllem la necessitat de posar l'equitat al primer lloc del disseny de polítiques i programes i d'explorar els possibles efectes multiplicadors d'un major

apoderament en els àmbits jurídic i polític. En l'àmbit mundial, destaquem la necessitat d'assignar més recursos per fer front a les urgents amenaces ambientals i per atorgar als països i grups desfavorits major equitat i representació en l'accés al finançament.

Integració de les inquietuds sobre equitat en les polítiques econòmiques verdes

Un tema clau d'aquest informe és la urgència d'integrar plenament els problemes d'equitat a les polítiques que afecten el medi ambient. Els mètodes tradicionals per avaluar aquestes polítiques no són suficients. Tot i que possiblement siguin capaços d'exposar els impactes sobre la trajectòria que seguiran les emissions en el futur, no solen dir res sobre els aspectes distributius. Fins i tot si es té en compte com afecten els diversos grups, la seva atenció se centra exclusivament en els ingressos de les persones. No obstant això, la importància de l'equitat i la inclusió està expressada explícitament en els objectius de les polítiques d'economia verda. Proposem continuar aprofundint en aquest programa.

Hi ha diversos principis clau que podrien incorporar els problemes d'equitat en l'adopció de polítiques, si les parts interessades participessin en l'anàlisi que té en compte el següent:

- Les dimensions del benestar no relacionades amb la renda, mitjançant eines com ara l'índex de pobresa multidimensional (IPM).
- Els efectes indirectes i directes de les polítiques.
- Els mecanismes de compensació per als afectats.
- Els riscos dels fenòmens climàtics extrems que, encara que improbables, podrien resultar catastròfics.

És crucial analitzar les conseqüències distributives i ambientals de les polítiques en les seves etapes de formulació.

Un medi ambient net i segur és un dret, no un privilegi

L'estratègia d'incorporar els drets ambientals a les constitucions i les lleis nacionals pot ser una mesura eficaç, encara que només sigui per apoderar els ciutadans en la protecció d'aquestes

Els mètodes d'avaluació tradicionals de les polítiques ambientals no solen dir res sobre la distribució. En canvi, els objectius de les polítiques econòmiques "verdes" consideren explícitament els temes d'equitat i inclusió. Proposem continuar aprofundint-hi

El reconeixement constitucional de la igualtat de drets a un medi ambient net promou l'equitat, ja que deixa de limitar-ne l'accés a aquells que se'l poden permetre

prerrogatives. Les constitucions d'almenys 120 països incorporen normes ambientals i molts països que no tenen drets ambientals explícits interpreten les disposicions constitucionals generals com un dret fonamental dels individus a viure en un ambient saludable.

El reconeixement constitucional de la igualtat de drets a un medi ambient net promou l'equitat, ja que deixa de limitar l'accés a aquells que se'l poden permetre. La incorporació d'aquest dret al marc jurídic pot incidir en el canvi de les prioritats governamentals i l'assignació de recursos.

Junt amb el reconeixement legal de la igualtat de drets a un medi ambient net i equilibrat hi ha la necessitat de disposar d'institucions propícies, com ara un sistema judicial just i independent i el dret a rebre informació de governs i empreses, un dret que la comunitat internacional també reconeix cada vegada més pel que fa al medi ambient.

Participació i obligació de retre comptes

Les llibertats de procés són bàsiques per al desenvolupament humà i, segons l'anàlisi de l'*Informe* de 2010, tenen un valor intrínsec i instrumental. Les profundes disparitats de poder es tradueixen en grans diferències en els resultats ambientals. L'altra cara de la moneda, però, és que l'augment de l'apoderament pot provocar resultats ambientals positius i equitatius. La democràcia és molt important, però més enllà d'això, també és important que les institucions nacionals siguin inclusives i tinguin l'obligació de retre comptes, especialment davant els grups afectats, com ara les dones, a fi de capacitar la societat civil i propiciar l'accés públic a la informació.

Un requisit previ indispensable per a la participació és que els processos siguin oberts, transparents i inclusivament, però en la pràctica els obstacles persisteixen. Malgrat el canvi positiu que s'ha produït en aquest sentit, calen més esforços per reforçar les possibilitats d'alguns grups tradicionalment exclosos, com ara els pobles indígenes, de tenir un rol més actiu. D'altra banda, hi ha cada vegada més proves sobre la importància d'estimular la participació de la dona, no tan sols com un fi en si mateix, sinó perquè la seva participació es vincula amb l'assoliment de resultats més sostenibles.

Els canvis són més factibles si els governs són sensibles a les preocupacions dels seus ciutadans. A més, un context que permet el desenvolupament de la societat civil també genera l'obligació de retre comptes en l'àmbit local, nacional i global, mentre que la llibertat de premsa és essencial per despertar consciències i afavorir la participació pública.

Finançament de les inversions: quina és la situació actual?

Els debats al voltant de la sostenibilitat plantegen interrogants pel que fa als costos i el finançament, com ara qui finançarà què i com. En termes d'equitat, seria just defensar la transferència de grans quantitats de recursos als països pobres, tant per aconseguir un accés més equitatiu a l'aigua i l'energia com per pagar per l'adaptació al canvi climàtic i la mitigació dels seus efectes.

A partir de la nostra anàlisi del finançament sorgeixen quatre missatges importants:

- Les necessitats d'inversió són enormes, però no superen la despesa corrent en altres sectors, com el militar. La inversió anual estimada per aconseguir un accés universal a fonts modernes d'energia és inferior a una vuitena part dels subsidis anuals destinats a combustibles fòssils.
- Els compromisos d'inversió del sector públic són importants (destaca la generositat d'alguns donants), però el sector privat és també una font principal, i crucial, de fons. Els esforços del sector públic poden servir per catalitzar la inversió privada, fet que posa èmfasi en la importància d'augmentar els fons públics i afavorir un clima propici per a la inversió i la capacitat local.
- Les restriccions a les quals estan subjectes les dades dificulten la supervisió de la despesa privada i del sector públic nacional en sostenibilitat ambiental. La informació disponible tan sols permet examinar els fluxos d'assistència oficial al desenvolupament.
- L'arquitectura del finançament és complexa i fragmentada, fet que en redueix l'eficàcia i dificulta la supervisió de la despesa. Hem d'aprendre molt dels compromisos previs d'inversió per a l'eficàcia de l'ajuda adoptats a París i Accra.

Encara que la informació sobre necessitats, compromisos adquirits i desemborsaments és fragmentada i la seva magnitud, incerta, la situació no admet dubtes. Hi ha un dèficit enorme entre la despesa en assistència oficial al desenvolupament i les inversions requerides per abordar el canvi climàtic, l'energia amb baixes emissions de carboni i l'aigua i el sanejament, fins i tot més gran que la bretxa entre els compromisos i les necessitats d'inversió (figura 8). La despesa en fonts d'energia amb baixes emissions de carboni tot just arriba a un 1,6 % del mínim estimat de les necessitats, mentre que, en el cas de l'adaptació i mitigació dels efectes del canvi climàtic, representa al voltant d'un 11 % del mínim esmentat. Les sumes són fins i tot molt menors per a l'aigua i el sanejament, mentre que els compromisos d'assistència oficial al desenvolupament s'apropen més als costos estimats.

Reducció del dèficit de finançament: impost sobre les transaccions amb divises, el pas d'una gran idea a polítiques pràctiques

El dèficit de finançament en els recursos disponibles per abordar les privacions i els desafiaments documentats en aquest informe es pot escurçar considerablement si s'aprofiten les noves oportunitats. El principal candidat és un impost sobre les transaccions amb divises. Aquesta idea es va plantejar a l'*Informe* de 1994 i avui té cada vegada més acceptació com a política pública pràctica. La recent crisi financera ha fet reviure l'interès per la proposta i n'ha destacat la importància i l'oportunitat.

L'actual infraestructura per a la liquidació de divises està més ben organitzada, centralitzada i estandarditzada, de manera que la viabilitat d'aplicar l'impost és un fet nou que cal destacar. La idea té el suport d'institucions d'alt nivell, com ara el Grup Directiu sobre Finançament Innovador, que inclou uns 63 països, entre els quals Alemanya, la Xina, França, el Japó i el Regne Unit. A més, el Grup Consultiu d'Alt Nivell de les Nacions Unides sobre el Finançament del Canvi Climàtic va proposar recentment destinar entre un 25 % i un 50 % dels ingressos d'un impost d'aquest tipus a l'adaptació i mitigació dels

efectes d'aquest fenomen als països en via de desenvolupament.

La nostra anàlisi actualitzada mostra que a una taxa realment molt reduïda (tot just del 0,005 %) i sense costos administratius addicionals, aquest impost podria generar uns ingressos anuals complementaris de l'ordre dels 40.000 milions de dòlars EUA. No hi ha gaires alternatives més de la magnitud requerida que puguin satisfer les noves necessitats financeres complementàries que s'han destacat en els debats internacionals.

Un impost més general sobre les transaccions financeres promet tenir també un gran potencial de generació d'ingressos. La majoria dels països del G-20 ja va implantar un impost d'aquest tipus i el Fons Monetari Internacional (FMI) n'ha confirmat la viabilitat financera. Una versió d'aquest tribut, un gravamen del 0,05 % sobre les transaccions financeres nacionals i internacionals, podria recaptar una suma estimada entre 600.000 i 700.000 milions de dòlars EUA.

La monetització de part dels drets especials de gir (DEG) excedents de l'FMI també ha atret les mirades. El mecanisme podria arribar a generar 75.000 milions de dòlars EUA sense implicar costos pressupostaris per als governs que aporten fons. L'atractiu addicional dels DEG és que actuen com a instrument de reajustament monetari; es preveu que les economies de mercat emergents que busquen diversificar les seves reserves s'hi podrien interessar.

Reformes a favor d'una major equitat i participació

Per reduir la distància que separa els legisladors, els negociadors i les autoritats dels ciutadans més vulnerables a la degradació ambiental, cal fer créixer l'obligació de retre comptes en la governança ambiental mundial. No obstant això, l'obligació de retre comptes per si sola no és suficient per afrontar aquest repte, però sí que és indispensable per instaurar un sistema de governança mundial eficaç en termes socials i ambientals, i que compleixi davant la gent.

Demaneu mesures que millorin l'equitat i la participació en l'accés al finançament per donar suport als esforços de lluita contra la degradació ambiental.

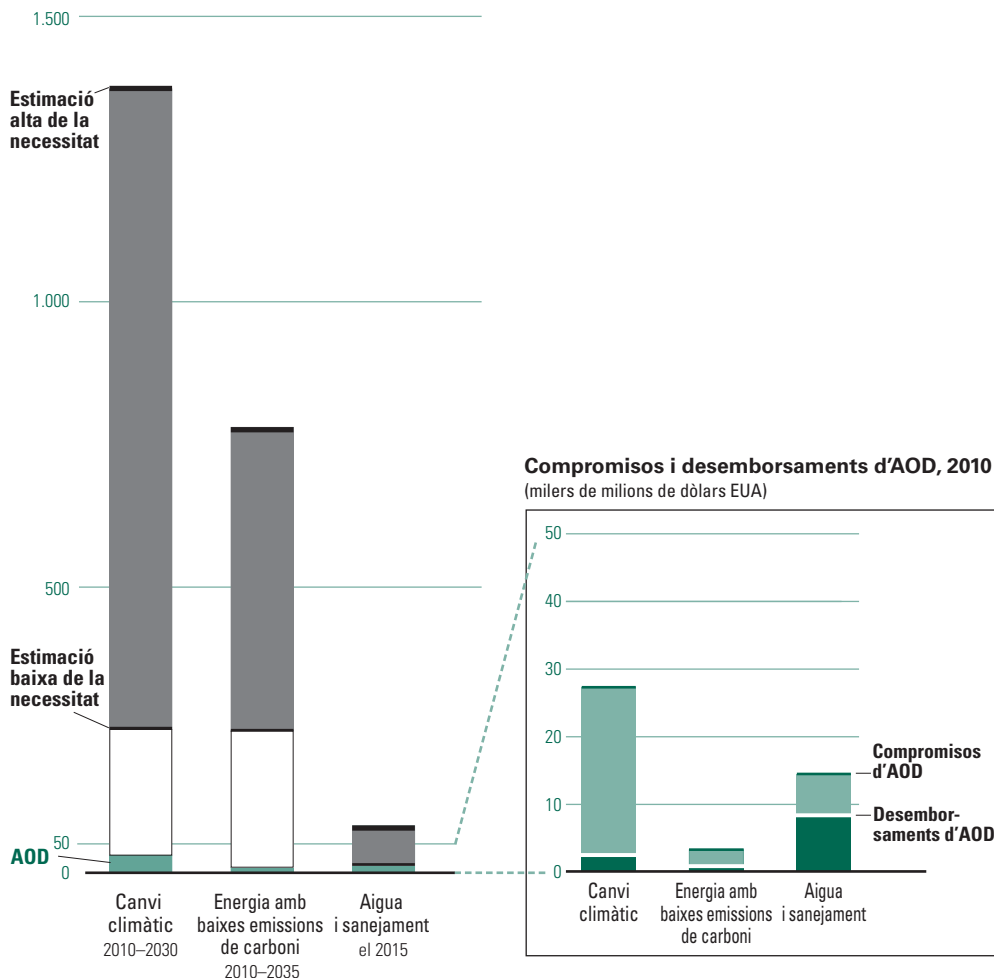
A una taxa realment molt reduïda i sense costos administratius addicionals, un impost sobre les transaccions amb divises podria generar uns ingressos anuals per valor de 40.000 milions de dòlars EUA

FIGURA 8

L'assistència oficial al desenvolupament és molt inferior a les necessitats

Estimació de futures necessitats i assistència oficial al desenvolupament (AOD) actual

Despesa anual (milers de milions de dòlars EUA)



Font: AGÈNCIA INTERNACIONAL DE L'ENERGIA (2010). *World Energy Outlook*. París: Organització de Cooperació i Desenvolupament Econòmic; ONU-AIGUA (2010). *Global Annual Assessment of Sanitation and Drinking-Water. Targeting Resources for Better Results*. Ginebra: Organització Mundial de la Salut; DEPARTAMENT D'ASSUMPTES ECONÒMICS I SOCIALS DE NACIONS UNIDES (2010). *Promoting Development, Saving the Planet*. Nova York: Nacions Unides; i Development Database on Aid Activities de l'OCDE: CRS en línia.

Els recursos privats són indispensables, però com que els corrents financers cap al sector energètic provenen de mans privades, els majors riscos i les menors rendibilitats en algunes regions als ulls d'aquests inversors afecten aquests fluxos. Sense reformes, la distribució de l'accés als fons continuarà sent desigual entre els països i, de fet, aprofundirà les actuals desigualtats. Aquesta situació subratlla la importància d'assegurar l'equitat en els fluxos d'inversions públiques i així crear les condicions necessàries per atreure els fluxos privats en el futur.

Les conseqüències del que hem exposat són òbvies: es requereixen principis d'equitat que

guiïn i estimulin els fluxos financers internacionals. També cal donar suport a la creació d'institucions per tal que els països en via de desenvolupament puguin implantar polítiques i incentius adequats. Els mecanismes de governança associats al finançament públic internacional han de vetllar per la participació i l'obligació de retre comptes davant la societat.

Qualsevol esforç real que busqui transformar les condicions i ampliar les gestions per endarrerir o aturar el canvi climàtic haurà de combinar recursos nacionals i internacionals, privats i públics, i procedents de donacions i préstecs. Per facilitar tant l'accés equitatiu

com l'ús eficient dels fluxos financers internacionals, aquest informe defensa que s'ha d'apoderar els interessats del respectiu país en la incorporació del finançament de la lluita contra el canvi climàtic en l'àmbit nacional. Els fons nacionals per al clima poden facilitar els aspectes operatius de la combinació i supervisió dels recursos nacionals i internacionals, privats i públics, i procedents de donacions i préstecs. És una mesura essencial per vetllar per l'obligació de retre comptes a escala nacional i aconseguir efectes distributius positius.

L'Informe proposa insistir en quatre conjunts d'eines propis de cada país per dur a terme aquest programa:

- *Estratègies de resistència al canvi climàtic amb baixes emissions* per fer convergir els objectius en matèria de desenvolupament humà, equitat i canvi climàtic.
- *Associacions publicoprivades* per recaptar capital d'empreses i negocis.
- *Fons de finançament per a l'acord sobre el clima* per aconseguir un accés equitatiu als recursos públics internacionals.
- *Sistemes coordinats d'implantació, supervisió, informació i verificació* per generar resultats eficients i a llarg termini i l'obligació de retre comptes davant els habitants locals i els associats.

Finalment, sol·licitem una iniciativa global emblemàtica d'accés universal a l'energia amb una campanya de sensibilització i promoció mundial i de suport a la generació d'energia neta a cada país. Una iniciativa d'aquesta mena podria donar un nou impuls als esforços per deixar enrere el canvi gradual i avançar cap al canvi transformador.

* * *

L'informe sobre el desenvolupament humà 2011 il·lustra els vincles entre sostenibilitat i equitat i alhora mostra com es poden millorar aquests aspectes en el desenvolupament humà. Revela que la degradació del medi ambient pot danyar més els grups pobres i vulnerables que altres. Proposa un programa de polítiques públiques que capgiri aquests desequilibris i, amb aquest objectiu, definim una estratègia per abordar els actuals problemes ambientals per tal de promoure l'equitat i el desenvolupament humà. A més, l'Informe sobre desenvolupament humà d'enguany mostra formes pràctiques per propiciar simultàniament els objectius complementaris d'ampliar les opcions de les persones i, alhora, protegir el nostre medi ambient.

**Qualsevol esforç real
que busqui ampliar les
gestions per endarrerir
o aturar el canvi climàtic
haurà de combinar
recursos nacionals i
internacionals, privats
i públics, i procedents
de donacions i préstecs**

Classificació segons l'IDH del 2011 i canvi en la classificació de 2010 a 2011

Afganistan	172	
Albània	70	↑ 1
Alemanya	9	
Algèria	96	
Andorra	32	
Angola	148	
Antigua i Barbuda	60	↑ 1
Aràbia Saudita	56	↑ 2
Argentina	45	↑ 1
Armènia	86	
Austràlia	2	
Àustria	19	
Azerbaidjan	91	
Bahames	53	
Bahrain	42	
Bangla Desh	146	
Barbados	47	
Bèlgica	18	
Belize	93	↓ -1
Benín	167	
Bhutan	141	↓ -1
Bielorússia	65	
Bolívia	108	
Bòsnia i Hercegovina	74	
Botsuana	118	↓ -1
Brasil	84	↑ 1
Brunei	33	
Bulgària	55	↑ 1
Burkina Faso	181	
Burundi	185	
Cambodja	139	↑ 2
Camerun	150	↑ 1
Canadà	6	
Cap Verd	133	
Centreafricana, República	179	
Colòmbia	87	↑ 1
Comores	163	
Congo	137	
Costa d'Ivori	170	
Costa Rica	69	↓ -1
Croàcia	46	↓ -1
Cuba	51	
Dinamarca	16	
Djibouti	165	↓ -1
Dominica	81	↓ -1
Dominicana, República	98	↑ 2
Egipte	113	↓ -1
El Salvador	105	
Emirats Àrabs, Unió dels	30	
Equador	83	
Eritrea	177	
Eslovàquia	35	
Eslovènia	21	
Espanya	23	
Estats Units d'Amèrica	4	
Estònia	34	
Etiòpia	174	
Fiji	100	↓ -3
Filipines	112	↑ 1
Finlàndia	22	
França	20	
Gabon	106	
Gàmbia	168	

Geòrgia	75	
Ghana	135	↑ 1
Granada	67	
Grècia	29	
Guatemala	131	
Guinea	178	
Guinea Bissau	176	
Guinea Equatorial	136	↓ -1
Guyana	117	↑ 2
Haití	158	↑ 1
Hondures	121	↓ -1
Hong Kong, Xina (RAE)	13	↑ 1
Hongria	38	
Iemen	154	
Índia	134	
Indonèsia	124	↑ 1
Iran	88	↓ -1
Iraq	132	
Irlanda	7	
Islàndia	14	↓ -1
Israel	17	
Itàlia	24	
Jamaica	79	↓ -1
Japó	12	
Jordània	95	↓ -1
Kazakhstan	68	↑ 1
Kenya	143	↑ 1
Kirguizistan	126	
Kiribati	122	
Kuwait	63	↓ -1
Laos	138	↑ 1
Lesotho	160	
Letònia	43	
Líban	71	↓ -1
Libèria	182	↑ 1
Líbia	64	↓ -10
Liechtenstein	8	
Lituània	40	↑ 1
Luxemburg	25	
Macedònia	78	↓ -2
Madagascar	151	↓ -2
Malàisia	61	↑ 3
Malawi	171	
Maldives	109	
Mali	175	
Malta	36	
Marroc	130	
Maurici	77	
Mauritània	159	↓ -1
Mèxic	57	
Micronèsia (Estats Federats de)	116	
Moçambic	184	
Mongòlia	110	
Montenegro	54	↑ 1
Myanmar	149	↑ 1
Namíbia	120	↑ 1
Nepal	157	↓ -1
Nicaragua	129	
Níger	186	
Nigèria	156	↑ 1
Noruega	1	
Nova Zelanda	5	
Oman	89	

Països Baixos	3	
Pakistan	145	
Palau	49	
Panamà	58	↑ 1
Papua Nova Guinea	153	↓ -1
Paraguai	107	
Perú	80	↑ 1
Polònia	39	
Portugal	41	↓ -1
Qatar	37	
Regne Unit	28	
República de Corea	15	
República de Moldàvia	111	
República Democràtica del Congo	187	
República Txeca	27	
Romania	50	
Ruanda	166	
Rússia	66	
Saint Christopher i Nevis	72	
Saint Lucia	82	
Saint Vincent i les Grenadines	85	↓ -1
Salomó, illes	142	
Samoa	99	
São Tomé i Príncipe	144	↓ -1
Senegal	155	
Sèrbia	59	1
Seychelles	52	
Sierra Leone	180	
Singapur	26	
Síria	119	↓ -1
Sri Lanka	97	↑ 1
Suazilàndia	140	↓ -2
Sud-àfrica	123	↑ 1
Sudan*	169	
Suècia	10	
Suïssa	11	
Surinam	104	
Tadjikistan	127	
Tailàndia	103	
Tanzània	152	↑ 1
Territoris Palestins Ocupats	114	
Timor Oriental	147	
Togo	162	
Tonga	90	
Trinitat i Tobago	62	↑ 1
Tunísia	94	↓ -1
Turkmenistan	102	
Turquia	92	↑ 3
Txad	183	↓ -1
Ucraïna	76	↑ 3
Uganda	161	
Uruguai	48	
Uzbekistan	115	
Vanuatu	125	↓ -2
Veneçuela	73	
Vietnam	128	
Xile	44	
Xina	101	
Xipre	31	
Zàmbia	164	↑ 1
Zimbabue	173	

NOTA

Les fletxes indiquen l'avenç o el retrocés del país en la classificació entre 2005 i 2011, fent ús d'una metodologia i de dades coherents; l'espai en blanc indica que el país s'ha mantingut en la mateixa posició.

Índex de desenvolupament humà i els seus components

Classificació segons l'IDH	IDH Valor	IDH ajustat per la desigualtat		Índex de desigualtat de gènere		Índex de pobresa multidimensional
		Valor	Classificació	Valor	Classificació	
DESENVOLUPAMENT HUMÀ MOLT ALT						
1 Noruega	0,943	0,890	1	0,075	6	..
2 Austràlia	0,929	0,856	2	0,136	18	..
3 Països Baixos	0,910	0,846	4	0,052	2	..
4 Estats Units d'Amèrica	0,910	0,771	23	0,299	47	..
5 Nova Zelanda	0,908	..	..	0,195	32	..
6 Canadà	0,908	0,829	12	0,140	20	..
7 Irlanda	0,908	0,843	6	0,203	33	..
8 Liechtenstein	0,905	..	..	..	..	..
9 Alemanya	0,905	0,842	7	0,085	7	..
10 Suècia	0,904	0,851	3	0,049	1	..
11 Suïssa	0,903	0,840	9	0,067	4	..
12 Japó	0,901	..	..	0,123	14	..
13 Hong Kong, Xina (RAE)	0,898	..	..	..	..	..
14 Islàndia	0,898	0,845	5	0,099	9	..
15 República de Corea	0,897	0,749	28	0,111	11	..
16 Dinamarca	0,895	0,842	8	0,060	3	..
17 Israel	0,888	0,779	21	0,145	22	..
18 Bèlgica	0,886	0,819	15	0,114	12	..
19 Àustria	0,885	0,820	14	0,131	16	..
20 França	0,884	0,804	16	0,106	10	..
21 Eslovènia	0,884	0,837	10	0,175	28	0,000
22 Finlàndia	0,882	0,833	11	0,075	5	..
23 Espanya	0,878	0,799	17	0,117	13	..
24 Itàlia	0,874	0,779	22	0,124	15	..
25 Luxemburg	0,867	0,799	18	0,169	26	..
26 Singapur	0,866	..	..	0,086	8	..
27 República Txeca	0,865	0,821	13	0,136	17	0,010
28 Regne Unit	0,863	0,791	19	0,209	34	..
29 Grècia	0,861	0,756	26	0,162	24	..
30 Emirats Àrabs, Unió dels	0,846	..	..	0,234	38	0,002
31 Xipre	0,840	0,755	27	0,141	21	..
32 Andorra	0,838	..	..	..	..	..
33 Brunei	0,838	..	..	..	..	..
34 Estònia	0,835	0,769	24	0,194	30	0,026
35 Eslovàquia	0,834	0,787	20	0,194	31	0,000
36 Malta	0,832	..	..	0,272	42	..
37 Qatar	0,831	..	..	0,549	111	..
38 Hongria	0,816	0,759	25	0,237	39	0,016
39 Polònia	0,813	0,734	29	0,164	25	..
40 Lituània	0,810	0,730	30	0,192	29	..
41 Portugal	0,809	0,726	31	0,140	19	..
42 Bahrain	0,806	..	..	0,288	44	..
43 Letònia	0,805	0,717	33	0,216	36	0,006
44 Xile	0,805	0,652	44	0,374	68	..
45 Argentina	0,797	0,641	47	0,372	67	0,011
46 Croàcia	0,796	0,675	38	0,170	27	0,016
47 Barbados	0,793	..	..	0,364	65	..

Índex de desenvolupament humà i els seus components

Classificació segons l'IDH	IDH Valor	IDH ajustat per la desigualtat		Índex de desigualtat de gènere		Índex de pobresa multidimensional	
		Valor	Classificació	Valor	Classificació		
DESENVOLUPAMENT HUMÀ ALT							
48	Uruguai	0,783	0,654	43	0,352	62	0,006
49	Palau	0,782	..	..	..	..	..
50	Romania	0,781	0,683	36	0,333	55	..
51	Cuba	0,776	..	..	0,337	58	..
52	Seychelles	0,773	..	..	..	..	..
53	Bahames	0,771	0,658	41	0,332	54	..
54	Montenegro	0,771	0,718	32	..	..	0,006
55	Bulgària	0,771	0,683	37	0,245	40	..
56	Aràbia Saudita	0,770	..	..	0,646	135	..
57	Mèxic	0,770	0,589	56	0,448	79	0,015
58	Panamà	0,768	0,579	57	0,492	95	..
59	Sèrbia	0,766	0,694	34	..	..	0,003
60	Antigua i Barbuda	0,764	..	..	..	..	..
61	Malàisia	0,761	..	..	0,286	43	..
62	Trinitat i Tobago	0,760	0,644	46	0,331	53	0,020
63	Kuwait	0,760	..	..	0,229	37	..
64	Líbia	0,760	..	..	0,314	51	..
65	Bielorússia	0,756	0,693	35	..	..	0,000
66	Rússia	0,755	0,670	39	0,338	59	0,005
67	Granada	0,748	..	..	..	..	..
68	Kazakhstan	0,745	0,656	42	0,334	56	0,002
69	Costa Rica	0,744	0,591	55	0,361	64	..
70	Albània	0,739	0,637	49	0,271	41	0,005
71	Líban	0,739	0,570	59	0,440	76	..
72	Saint Christopher i Nevis	0,735	..	..	..	..	..
73	Veneçuela	0,735	0,540	67	0,447	78	..
74	Bòsnia i Hercegovina	0,733	0,649	45	..	..	0,003
75	Geòrgia	0,733	0,630	51	0,418	73	0,003
76	Ucraïna	0,729	0,662	40	0,335	57	0,008
77	Maurici	0,728	0,631	50	0,353	63	..
78	Macedònia	0,728	0,609	54	0,151	23	0,008
79	Jamaica	0,727	0,610	53	0,450	81	..
80	Perú	0,725	0,557	63	0,415	72	0,086
81	Dominica	0,724	..	..	..	..	..
82	Saint Lucia	0,723	..	..	..	..	..
83	Equador	0,720	0,535	69	0,469	85	0,009
84	Brasil	0,718	0,519	73	0,449	80	0,011
85	Saint Vincent i les Grenadines	0,717	..	..	..	..	..
86	Armènia	0,716	0,639	48	0,343	60	0,004
87	Colòmbia	0,710	0,479	86	0,482	91	0,022
88	Iran	0,707	..	..	0,485	92	..
89	Oman	0,705	..	..	0,309	49	..
90	Tonga	0,704	..	..	..	..	..
91	Azerbaidjan	0,700	0,620	52	0,314	50	0,021
92	Turquia	0,699	0,542	66	0,443	77	0,028
93	Belize	0,699	..	..	0,493	97	0,024
94	Tunísia	0,698	0,523	72	0,293	45	0,010
DESENVOLUPAMENT HUMÀ MITJÀ							
95	Jordània	0,698	0,565	61	0,456	83	0,008
96	Algèria	0,698	..	..	0,412	71	..
97	Sri Lanka	0,691	0,579	58	0,419	74	0,021

Classificació segons l'IDH	IDH Valor	IDH ajustat per la desigualtat		Índex de desigualtat de gènere		Índex de pobresa multidimensional	
		Valor	Classificació	Valor	Classificació		
98	Dominicana, República	0,689	0,510	77	0,480	90	0,018
99	Samoa	0,688	..	..	..	..	..
100	Fiji	0,688	..	..	..	..	..
101	Xina	0,687	0,534	70	0,209	35	0,056
102	Turkmenistan	0,686	..	..	..	..	..
103	Tailàndia	0,682	0,537	68	0,382	69	0,006
104	Surinam	0,680	0,518	74	..	..	0,039
105	El Salvador	0,674	0,495	83	0,487	93	..
106	Gabon	0,674	0,543	65	0,509	103	0,161
107	Paraguai	0,665	0,505	78	0,476	87	0,064
108	Bolívia	0,663	0,437	87	0,476	88	0,089
109	Maldives	0,661	0,495	82	0,320	52	0,018
110	Mongòlia	0,653	0,563	62	0,410	70	0,065
111	Moldàvia	0,649	0,569	60	0,298	46	0,007
112	Filipines	0,644	0,516	75	0,427	75	0,064
113	Egipte	0,644	0,489	85	..	..	0,024
114	Territoris Palestins Ocupats	0,641	..	..	..	..	0,005
115	Uzbekistan	0,641	0,544	64	..	..	0,008
116	Micronèsia (Estats Federats de)	0,636	0,390	94	..	..	..
117	Guyana	0,633	0,492	84	0,511	106	0,053
118	Botsuana	0,633	..	..	0,507	102	..
119	Síria	0,632	0,503	80	0,474	86	0,021
120	Namíbia	0,625	0,353	99	0,466	84	0,187
121	Hondures	0,625	0,427	89	0,511	105	0,159
122	Kiribati	0,624	..	..	..	..	..
123	Sud-àfrica	0,619	..	..	0,490	94	0,057
124	Indonèsia	0,617	0,504	79	0,505	100	0,095
125	Vanuatu	0,617	..	..	..	..	0,129
126	Kirguizistan	0,615	0,526	71	0,370	66	0,019
127	Tadjikistan	0,607	0,500	81	0,347	61	0,068
128	Vietnam	0,593	0,510	76	0,305	48	0,084
129	Nicaragua	0,589	0,427	88	0,506	101	0,128
130	Marroc	0,582	0,409	90	0,510	104	0,048
131	Guatemala	0,574	0,393	92	0,542	109	0,127
132	Iraq	0,573	..	..	0,579	117	0,059
133	Cap Verd	0,568	..	..	..	..	..
134	Índia	0,547	0,392	93	0,617	129	0,283
135	Ghana	0,541	0,367	96	0,598	122	0,144
136	Guinea Equatorial	0,537	..	..	..	..	..
137	Congo	0,533	0,367	97	0,628	132	0,208
138	Laos	0,524	0,405	91	0,513	107	0,267
139	Cambodja	0,523	0,380	95	0,500	99	0,251
140	Suazilàndia	0,522	0,338	103	0,546	110	0,184
141	Bhutan	0,522	..	..	0,495	98	0,119
DESENVOLUPAMENT HUMÀ BAIX							
142	Salomó, illes	0,510	..	..	..	..	..
143	Kenya	0,509	0,338	102	0,627	130	0,229
144	São Tomé i Príncipe	0,509	0,348	100	..	..	0,154
145	Pakistan	0,504	0,346	101	0,573	115	0,264
146	Bangla Desh	0,500	0,363	98	0,550	112	0,292
147	Timor Oriental	0,495	0,332	105	..	..	0,360
148	Angola	0,486	..	..	..	..	0,452
149	Myanmar	0,483	..	..	0,492	96	0,154

Índex de desenvolupament humà i els seus components

Classificació segons l'IDH		IDH	IDH ajustat per la desigualtat		Índex de desigualtat de gènere		Índex de pobresa multidimensional
		Valor	Valor	Classificació	Valor	Classificació	
150	Camerun	0,482	0,321	107	0,639	134	0,287
151	Madagascar	0,480	0,332	104	..	..	0,357
152	Tanzània	0,466	0,332	106	0,590	119	0,367
153	Papua Nova Guinea	0,466	..	..	0,674	140	..
154	Iemen	0,462	0,312	108	0,769	146	0,283
155	Senegal	0,459	0,304	109	0,566	114	0,384
156	Nigèria	0,459	0,278	116	..	..	0,310
157	Nepal	0,458	0,301	111	0,558	113	0,350
158	Haití	0,454	0,271	121	0,599	123	0,299
159	Mauritània	0,453	0,298	112	0,605	126	0,352
160	Lesotho	0,450	0,288	115	0,532	108	0,156
161	Uganda	0,446	0,296	113	0,577	116	0,367
162	Togo	0,435	0,289	114	0,602	124	0,284
163	Comores	0,433	..	..	..	..	0,408
164	Zàmbia	0,430	0,303	110	0,627	131	0,328
165	Djibouti	0,430	0,275	118	..	..	0,139
166	Ruanda	0,429	0,276	117	0,453	82	0,426
167	Benín	0,427	0,274	119	0,634	133	0,412
168	Gàmbia	0,420	..	..	0,610	127	0,324
169	Sudan*	0,408	..	..	0,611	128	..
170	Costa d'Ivori	0,400	0,246	124	0,655	136	0,353
171	Malawi	0,400	0,272	120	0,594	120	0,381
172	Afganistan	0,398	..	..	0,707	141	..
173	Zimbabue	0,376	0,268	122	0,583	118	0,180
174	Etiòpia	0,363	0,247	123	..	..	0,562
175	Mali	0,359	..	..	0,712	143	0,558
176	Guinea Bissau	0,353	0,207	129	..	..	..
177	Eritrea	0,349	..	..	..	..	..
178	Guinea	0,344	0,211	128	..	..	0,506
179	Centreafricana, República	0,343	0,204	130	0,669	138	0,512
180	Sierra Leone	0,336	0,196	131	0,662	137	0,439
181	Burkina Faso	0,331	0,215	126	0,596	121	0,536
182	Libèria	0,329	0,213	127	0,671	139	0,485
183	Txad	0,328	0,196	132	0,735	145	0,344
184	Moçambic	0,322	0,229	125	0,602	125	0,512
185	Burundi	0,316	..	..	0,478	89	0,530
186	Níger	0,295	0,195	133	0,724	144	0,642
187	República Democràtica del Congo	0,286	0,172	134	0,710	142	0,393
ALTRES PAÏSOS O TERRITORIS							
	República Popular Democràtica de Corea	..	..	..	..	..	..
	Illes Marshall	..	..	..	..	..	..
	Mònaco	..	..	..	..	..	..
	Nauru	..	..	..	..	..	..
	San Marino	..	..	..	..	..	..
	Somàlia	..	..	..	..	..	0,514
	Tuvalu	..	..	..	..	..	..
Agrupació de l'IDH							
	Desenvolupament humà molt alt	0,889	0,787	—	0,224	—	—
	Desenvolupament humà alt	0,741	0,590	—	0,409	—	—
	Desenvolupament humà mitjà	0,630	0,480	—	0,475	—	—
	Desenvolupament humà baix	0,456	0,304	—	0,606	—	—

Classificació segons l'IDH	IDH	IDH ajustat per la desigualtat		Índex de desigualtat de gènere		Índex de pobresa multidimensional
	Valor	Valor	Classificació	Valor	Classificació	
Regions						
Estats àrabs	0,641	0,472	—	0,563	—	—
Est d'Àsia i el Pacífic	0,671	0,528	—	..	—	—
Europa i Àsia central	0,751	0,655	—	0,311	—	—
Amèrica Llatina i el Carib	0,731	0,540	—	0,445	—	—
Sud d'Àsia	0,548	0,393	—	0,601	—	—
Àfrica subsahariana	0,463	0,303	—	0,610	—	—
Països menys desenvolupats	0,439	0,296	—	0,594	—	—
Petits estats insulars en via de desenvolupament	0,640	0,458	—	..	—	—
Total mundial	0,682	0,525	—	0,492	—	—

NOTES

Els índexs utilitzen dades de diferents anys. Vegeu tots els detalls i les notes i fonts de les dades a l'annex estadístic de l'Informe (disponible a <http://hdr.undp.org>). Les classificacions dels països es basen en quartils de l'IDH: un país pertany al grup de desenvolupament molt alt si el seu IDH es troba en

el quartil més alt, al grup alt si el seu IDH està entre els percentils 51-75, al grup mitjà si se situa entre els percentils 26-50 i al grup baix si s'ubica en l'últim quartil. Els informes anteriors utilitzaven l'indadors absoluts en lloc de relatius.

Informes sobre el desenvolupament humà mundials, regionals i nacionals

Informes sobre el desenvolupament humà: des de 1990 el Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD) publica els *Informes sobre el desenvolupament humà* com una anàlisi intel·lectualment independent i recolzada, en la pràctica, sobre problemes, tendències, avenços i polítiques de desenvolupament. Els recursos relacionats amb l'*Informe 2011* i les versions anteriors estan disponibles, sense cost, al web hdr.undp.org, on es poden trobar exemplars complets i resums en els principals idiomes de les Nacions Unides, síntesis de les consultes i les discussions interactives, la sèrie de documents de recerques temàtiques sobre desenvolupament humà i butlletins de premsa relatius a l'Informe i altres materials d'informació pública. També s'hi poden trobar indicadors estadístics, altres eines de dades, mapes interactius, dades bàsiques per país i informació addicional relacionada amb els *Informes sobre el desenvolupament humà*.

Informes regionals sobre desenvolupament humà: durant les darreres dues dècades i amb el suport de les oficines regionals del Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD), s'han publicat més de 40 informes regionals independents sobre desenvolupament humà. Amb anàlisis que criden a la reflexió i defensen polítiques regionals, aquests informes han indagat en temes crítics com les llibertats civils i l'apoderament de la dona als Estats Àrabs, la corrupció a l'Àsia i el Pacífic, el tracte al poble rom i altres minories a l'Europa central i la distribució desigual de la riquesa a l'Amèrica Llatina i el Carib.

Informes nacionals sobre desenvolupament humà: el primer Informe nacional sobre desenvolupament humà va ser publicat l'any 1992 i des d'aleshores, amb el suport del Programa de les Nacions Unides per al Desenvolupament (PNUD), els equips responsables dels països han produït més de 650 informes nacionals a 140 països. Aquests documents han incorporat el concepte de desenvolupament humà als diàlegs sobre polítiques nacionals mitjançant processos de consultes i recerca.

Prou sovint aquests informes se centren en temes de gènere, grups ètnics i la bretxa rural-urbana amb la finalitat d'identificar desigualtats, mesurar el progrés i detectar oportunament possibles conflictes. Pel fet que aquests informes es basen en necessitats i perspectives nacionals, alguns d'ells han influït considerablement en les polítiques dels seus països, principalment en les estratègies que contribueixen a la consecució dels objectius de desenvolupament del mil·lenni i altres prioritats del desenvolupament humà.

Per a més informació respecte dels informes sobre desenvolupament humà nacionals i regionals, material de capacitació i recursos bibliogràfics, visiteu: hdr.undp.org/en/nhdr/.

Informes sobre el desenvolupament humà 1990–2010

1990	El concepte i el mesurament del desenvolupament humà
1991	Finançament del desenvolupament humà
1992	Dimensions globals del desenvolupament humà
1993	La participació de la població
1994	Noves dimensions de la seguretat humana
1995	Gènere i desenvolupament humà
1996	Creixement econòmic i desenvolupament humà
1997	Desenvolupament humà per eradicar la pobresa
1998	Canviar les pautes de consum d'avui per al desenvolupament humà de demà *
1999	El rostre humà de la globalització
2000	Drets humans i desenvolupament humà
2001	Posar les noves tecnologies al servei del desenvolupament humà
2002	L'aprofundiment de la democràcia en un món fragmentat
2003	Objectius de desenvolupament del mil·lenni: un pacte entre els països per posar fi a la pobresa humana
2004	La llibertat cultural en la diversitat del món d'avui
2005	L'hora de la veritat de la cooperació internacional: ajuda, comerç i seguretat en un món desigual
2006	Més enllà de l'escassetat: el poder, la pobresa i la crisi mundial de l'aigua
2007/2008	La lluita contra el canvi climàtic: la solidaritat humana en un món dividit
2009	S'estan superant barreres: mobilitat i desenvolupament humans
2010	El desenvolupament humà, la veritable riquesa de les nacions

<http://hdr.undp.org>

* Data a partir de la qual n'hi ha versió en català

Editat per:



Amb el suport de:



Agència Catalana
de Cooperació
al Desenvolupament



El gran repte del desenvolupament del segle XXI és protegir el dret de les generacions actuals i futures a tenir una vida plena i saludable. L'Informe sobre el desenvolupament humà 2011 és una aportació considerable, i alhora nova, al diàleg mundial al voltant d'aquest repte i demostra de quina manera la sostenibilitat està íntimament lligada a l'equitat, entesa com a justícia social i major accés a una millor qualitat de vida.

Les projeccions indiquen que si continuem ignorant els greus riscos ambientals i les profundes desigualtats socials posarem greument en perill les dècades d'avenços permanents de la majoria dels pobres del món, i fins i tot es podria capgirar la convergència mundial del desenvolupament humà. Serà impossible aprofundir en els extraordinaris avenços aconseguits en desenvolupament humà si no es prenen mesures audaces per reduir tant els riscos ambientals com la desigualtat. Aquest informe identifica vies d'acció per tal que les persones, les comunitats locals, els països i la comunitat internacional promoguin la sostenibilitat ambiental i l'equitat de maneres que es reforcin mútuament.

Les anàlisis més recents demostren de quina manera els desequilibris de poder i les desigualtats entre els homes i les dones en l'àmbit nacional estan vinculats a un menor accés a l'aigua potable i el sanejament millorat, a la degradació de la terra i a les malalties i les morts a causa de la contaminació atmosfèrica, situacions que amplifiquen els efectes associats amb les disparitats de renda. La desigualtat entre els homes i les dones també afecta els resultats ambientals i els empitjora. En l'àmbit mundial, l'estructura de la governança sovint debilita la veu dels països en via de desenvolupament i exclou els grups marginats.

Tanmateix, hi ha alternatives a la desigualtat i la insostenibilitat. Les inversions que milloren l'equitat —per exemple, afavorir l'accés a l'energia renovable, a l'aigua i el sanejament i a la salut reproductiva— poden millorar tant la sostenibilitat com el desenvolupament humà. Una major obligació de retre comptes i els processos democràtics també són útils per aconseguir millors resultats. Els enfocaments fructífers es fonamenten en una gestió comunitària, en institucions inclusives i en una dedicació especial als grups desfavorits.

Més enllà dels objectius de desenvolupament del mil·lenni, el món necessita un marc de desenvolupament que reflecteixi l'equitat i la sostenibilitat. Aquest informe demostra l'enorme potencial dels enfocaments que inclouen l'equitat en les polítiques i els programes i que apoderen la gent perquè impulsi canvis legals i polítics.

Les necessitats de finançament per al desenvolupament superen amb escreix el que avui ofereix l'assistència oficial en aquest àmbit. Per exemple, la despesa actual en fonts d'energia amb baixes emissions de carboni no arriba al 2 % de les estimacions més conservadores sobre les necessitats en aquest camp. Els fluxos financers s'han d'encarrilar cap als desafiaments crítics que plantegen la insostenibilitat i la desigualtat, i els mecanismes de mercat i els recursos privats, si bé seran vitals, han de comptar amb el suport i la promoció d'inversions públiques proactives. Per reduir el dèficit de finançament calen idees innovadores, precisament el que aporta aquest informe.

Aquest informe també promou reformes per fomentar l'equitat i el protagonisme. Tenim una responsabilitat compartida davant els menys privilegiats, tant els d'avui com els del futur, i un imperatiu moral de garantir que el present no es converteixi en enemic del futur. Aquest informe ens ajuda a entreveure la ruta per continuar avançant en aquesta direcció.

